

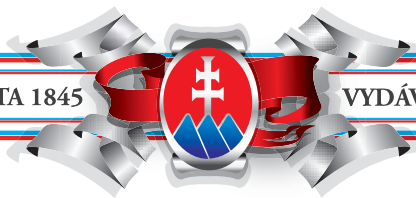


SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
19/2017
13. máj 2017

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845



YDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

V ZAMAGURÍ AJ V PIENINÁCH
SPÁJAJÚ POTENCIÁL TURIZMU
Strana 4.

VARIANTY SMEROVANIA EÚ
SÚ NATERAZ EŠTE NEJASNÉ
Strana 5.

KREŠTANSTVO A NÁRODOVECTVO
STÁLI VŽDY NEOCHVEJNE PRI SEBE
Strana 6.

O TRANSPORTOCH ŽIDOV
V MARCI 1942 – II. ČASŤ
Strana 8.

NEZNÁMY HUSLOVÝ VIRTUÓZ
– JURAJ KAZAMEK Z BETLIARA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Učítelia na Slovensku v priemere a pomere k ich celkovému počtu starnú a hrozí ich nedostatok v konkrétnych predmetoch. Negatívny trend starnutia učiteľského zboru potvrdzuje aj aktuálna prognóza výkonov regionálneho školstva do roku 2025. Štúdiu publikovalo Centrum vedecko-technických informácií SR.

V roku 2015 bolo 34 715 učiteľov základných škôl, v roku 2025 sa predpokladá, že bude v základných školách potrebných až 37 837 učiteľov. My ich však máme čoraz menej. Učiteľský zbor nám navyše starne. Kým v roku 2009 bol priemerný vek učiteliek niečo nad štyridsaťjeden rokov, v roku 2014 to bolo už 45,2 roka. Je tak možné, že súčasný stav, keď niektoré predmety nie sú odborne pokryté, sa bude bez primeranej reakcie v budúcnosti už len prehľbovať. Zlé vyhliadky do budúcnosti sú podľa odborníkov okrem iného aj dôsledkom znižujúcej sa atraktívnosti učiteľského povolania.

Atraktívu povolania podľa prieskumu OECD o učiteľskej profesii s názvom TALIS ovplyvňujú viaceré faktory – hodnotenie práce učiteľa, spolupráca v škole s kolegami, s riaditeľom a rodičmi, učiteľsko-žiacke vzťahy a pracovné podmienky. Výskum tiež ukázal, že vyšší nástupný plat ovplyvňuje najmä záujem mladých a začínajúcich učiteľov o túto profesiu. Slovenské a medzinárodné výskumy ukazujú, že treba vytvoriť vhodné pracovné prostredie pre učiteľov, systém zmysluplnej spätnej väzby, zlepšovať spoluprácu so žiakmi či podporovať profesionálny rozvoj učiteľov, napríklad prostredníctvom mentorov. Spokojnosť učiteľov podľa prieskumu TALIS tiež zvyšuje vzájomná podpora medzi učiteľmi a riaditeľmi škôl, ktorá umožňuje zamestnancom školy aktívne sa zúčastňovať na jej spravovaní. Na základe zistení OECD je jednou z ciest vyšší nástupný plat začínajúcim učiteľom. To je však už dávno známa vec, na to netreba nové prieskumy...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2017024



Médiá hlavného prúdu sa usilujú z maticiarov vyrobiť extrémistov Útoky na Maticu sa stále stupňujú

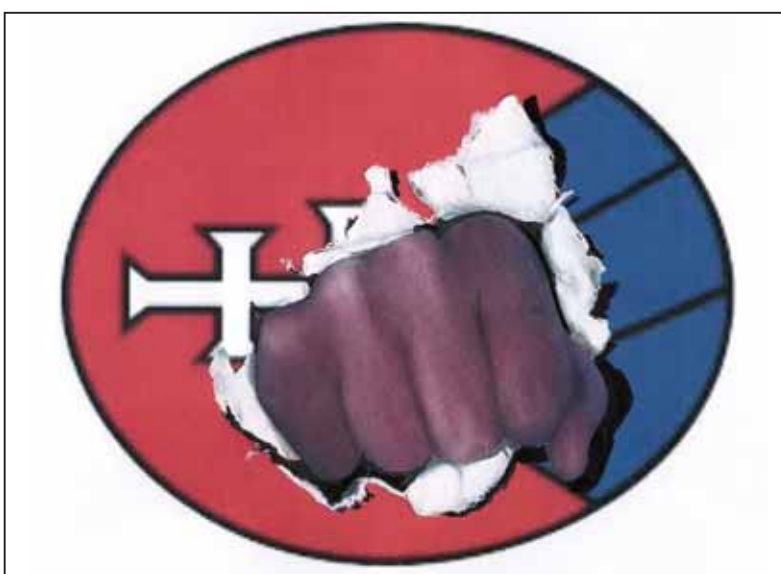
Maroš SMOLEC – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

„Národná kriminálna agentúra Prezídia Policajného zboru uvedený prípad naďalej preveruje a do dnešného dňa neboli zistené také skutočnosti, na základe ktorých by mohlo byť podľa Trestného poriadku začaté trestné stíhanie,“ uviedol pre Slovenské národné noviny hovorca policajného prezídia Martin Wäldl. Pýtali sme sa, či NAKA, ktorá preverovala Maticu slovenskú v súvislosti so šírením videodokumentu Bez 14. marca, už ukončila preverovanie. Čiže skutok, hoci si to niekto prijal, aby sa stal, sa jednoducho nestal. Uvidíme, či o tom budú informovať médiá, ktoré sa v preverovaní národnej ustanovizne priam vyžívali.

Matica slovenská sa v posledných mesiacoch stala terčom nevyberaných mediálnych útokov. Organizátori tohto mediálneho lynču sú médiá tzv. hlavného prúdu – ako Denník N, denník SME a postkomunistická Pravda. Aktívne sa na tejto kampani podieľa aj verejnoprávna RTVS platená z našich daní a koncesíí. Nedávno svorne útočili na Maticu kvôli videodokumentu. Najnovšie preto, že na Národnej slávnosti Devín 2017 jej organizačne pomáhali mládežníci z občianskeho združenia Slovenskí branci.

■ POLÍCIA V MATICI

Video Bez 14. marca vychádzalo z premisy, čo by sa stalo, ak by sa dejiny počas prvej Slovenskej republiky vyvíjali inak ako v skutočnosti. Nebolo žiadnym spôsobom negatívne voči ktorejkoľvek rasovej, náboženskej alebo národnostnej menšine na Slovensku. Od začiatku jeho autori tvrdili, že ide o publicistický žáner, nie vedecký výstup. Matica dokonca video neobjednávala ani nefinancovala, len zdieľala na svojom YouTube kanáli TV MATICA. Napriek týmto skutočnostiam takmer päť dní trvala negatívna kampaň. Zapojili sa do nej i politici aj špeciálny prokurátor. Špeciálna policajná jednotka preverila výrobu tohto filmu priamo v priestoroch Matice slovenskej v Bratislave. „Dňa 13. apríla navštívili Maticu dvaja mladí vyšetrovatelia a pýtali sa



na autorov dokumentu. Boli slušní,“ uviedol pre SNN tajomník Matice slovenskej a historik P. Mulík. Hneď v ten deň sa ozvali redaktori RTVS s otázkou, či skutočne NAKA preverovala Maticu. Odkiaľ získali obrat túto informáciu? Kto z polície vynáša citlivé tvrdenia počas úkonov vyšetrovania? Následná medializácia mala jednoznačne ovplyvniť policajné orgány, „aby to Matici poriadne spočítali“. „Matica slovenská sa nedopustila žiadneho trestného činu. Zo strany niektorých médií ide o účelové a vykonštruované navodzovanie dojmu protiprávneho konania. Človek

sa nevdojak musí pozrieť do kalendára, či sa naozaj píše rok 2017, a nie 19. storočie, keď bola Matica slovenská atakovaná podobným spôsobom. V najbližších dňoch sa potvrdí, že ide o umelú „bulbinu“, za ktorú by sa mali jej mediálni organizátori minimálne ospravedlniť,“ uviedol pre SNN podpredseda MS M. Gešper.

■ BRANCI NA DEVÍNE

Matica slovenská pri tohtoročnej organizácii Národnej slávnosti na Devíne 22. apríla využila nezištnú pomoc združenia Slovenskí branci. Ide o mladých mužov a dievčatá, ktorí

sa venujú branným aktivitám a považujú sa za najaktívnejšie pronárodné združenie mládeže. Slovenské médiá, RTVS nevynímajúc, nasadiac si neviditeľný sudcovský talár túto mládež už odsúdili a považujú ju za extrémistov. A Maticu slovenskú začali obviňovať zo spolupráce s radikálmi. Matica je nadstraníckou organizáciou. Nemá vedomosť, že by uvedené združenie páchalo extrémistické trestné činy. Niektoré médiá však zverejnili, že údajne ide o združenie, ktoré monitoruje Slovenská informačná služba (SIS). Rovnako vraj Ministerstvo vnútra SR (MV SR) toto združenie eviduje ako problémovú organizáciu. Matica slovenská nedisponuje žiadnymi spismi SIS ani zoznamami MV SR, a teda ani informáciami, že má ísť o extrémistov. Dostiaľ nespáchali žiaden trestný čin ani priestupok.

„Pravda je silná bylina, vždy vyjde najavo. Ak už aj NAKA zatiaľ pochopila, že slobodne vyjadrovať svoje názory a pritom nikomu neublížiť nie je trestný čin a ani prečin, treba len pokrútiť hlavou nad stanoviskami médií i niektorých politikov. Zmysel Matice je naozaj aj v otváraní tém a v slušnej diskusii o všetkom, čo nás trápi,“ uviedol v tejto súvislosti pre SNN predseda Matice M. Tkáč. Uvedené praktiky pripomínajú tvrdé päťdesiate roky, kde komunisti ľživo obvinili nepohodlné osoby a zničili im tým život. A to sa deje dnes aj vo vzťahu k Matici slovenskej.

3 OTÁZKY PRE:

Eleonóru BUJAČKOVÚ, redaktorku, lektorku slovenského jazyka

Pre moderátora je jazyk pracovný nástroj

• **Takmer dvadsať rokov ste pôsobili ako redaktorka v Slovenskej televízii, kde ste sa úspešne usilovali kultivovať používanie spisovného slovenského jazyka. Pokračujete v tom aj v súčasnosti, pravda, už nie v médiách hlavného prúdu. Ako vidíte používanie, resp. nepoužívanie spisovnej slovenčiny v médiách?**

Vidím to veľmi kriticky, čo sa týka printových médií, ale ešte horšie to počujem z elektronických médií, až to pili uši, aké nezmysly a patvary vychádzajú tzv. redaktorom a moderátorom z úst. Nejde o to, z ktorej časti Slovenska pochádzajú a v akej nárečovej oblasti vyrastali. Ide o to, že sa nikdy nenaučili spisovný jazyk, pre väčšinu

z nich materinský, no majú drzosť vystupovať na verejnosti, a pritom je to pre nich pracovný nástroj, ktorý im poskytuje živobytie. Keď sa to nenaučili na základnej, strednej ani vysokej škole, tak sa to už nenaučia; no najhoršie je, že deformujú vnímanie jazyka verejnosťou, ktorá potom preberá pokrivené formy.

• **Ale netýka sa to iba ľudí pôsobiacich v médiách. Koho ďalšieho by ste zaradili medzi przniteľov spisovného jazyka?**

Týka sa to všetkých verejne pôsobiacich osôb – od učiteľov, pracovníkov vo verejnej a v štátnej správe, právnikov, umelcov až po politikov na komunálnej i celoštátnej

úrovni. Títo všetci by okrem ovládania spisovného jazyka mali aj poznať zákon o štátnom jazyku a príkladne ho dodržiavať. Inak ten zákon nemá význam a jeho porušovanie je len dôkazom toho, že kde nie sú sankcie, nemá význam vytvárať zákonné normy.

• **Vidíte nejaké východisko z tejto situácie?**

Áno. Zlepšiť vyučovanie jazyka na všetkých stupňoch škôl, zaviesť v médiách sankcie za porušovanie jazykových noriem a lektorsky pôsobiť na všetky verejne činné osoby, aby sa naučili používať štátny jazyk.

Zhovárал sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ
Foto archív: E. B.



V SNN 20/2017
SI PREČITATE

■ Národný program Učiace sa Slovensko musia podporiť predovšetkým učítelia
■ Slovenskí diplomati sa aktívne zapojili do riešenia gordického cyperského uzla
■ Matica slovenská opäť pripravuje tábor pre deti krajanov vo Vysokých Tatrách

Spojenci už v roku 1942 dokázateľne vedeli o holokauste Židov Mobilizácia na oslavy Česko-Slovenska

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Na to, aby ľudia dokázali medzi sebou komunikovať, musia sa dohodnúť na význame slov. Pri nedávnom výročí popravy prvého slovenského prezidenta Jozefa Tisa médiá oprášili pomenovanie hejslováci. Používajú ho v pejoratívnom význame a zrejme vôbec netušia, že zvolanie Hej, Slováci!, pochádzajúce zo štátnej hymny prvej Slovenskej republiky, bolo radostným konštatovaním skutočnosti, že naša slovenská reč žije. Že si Slováci zachovali jazyk bez existencie vlastného štátu, ba napriek tuhej maďarizácii a čechizácii, je takmer zázrak. Preto vysmievať sa z radosti národa mať vlastný jazyk môže len ten, kto stratil vlastnú identitu.

Kto sa snaží spochybňovať slovenskú históriu? Ak by sme využili analógiu ako v spojení Róm – Nerón, tak by išlo asi o „Neslovákov“. A bolo by to celkom adekvátne označenie ľudí, ktorí síce majú slovenské občianstvo, ale slovenskú štátnosť nechcú. A patria medzi nich aj mnohí politici, ktorým následne neprekážalo brať platy za slovenské ústavné funkcie v desaťtisícoch eur ročne.

■ VEDELI A NEKONALI

Práve tohto roku, keď Biskupský úrad v Nitre a Katedra cirkevných dejín RKCMBF UK v Bratislave orga-

nizovali vedecký seminár o kňazovi a prezidentovi Jozefovi Tisovi, ohradil sa voči nemu izraelský veľvyslanec. Seminár sa konal deň pred izraelským Dňom spomienok na obeť holokaustu, na ktorom izraelský premiér Benjamin Netanjahu priznal, že Spojenci mohli počas druhej svetovej vojny zachrániť životy štyroch miliónov Židov a milióny ďalších ľudí. Lebo „keď sa diali strašné zločiny na Židoch, keď naši bratia a sestry boli posielaní do pečí, vedeli a nekonali“, povedal. Odvolal sa na nedávno zverejnené dokumenty OSN, podľa ktorých Spojenci už v roku 1942 vedeli o rozsahu holokaustu o koncentrač-

ných táboroch, ale rozhodli sa nezaúčať na tábory a nebombardovať ich.

V nedeľu 30. apríla diskutovali v TA3 o politickej situácii sociologička a riaditeľka IVPR Silvia Porubánová, analytik Polis Slovakia Ján Baránek a analytik AKO Václav Hřích. Keď sa Baránek pokúsil použiť najnovšie informácie OSN v relácii, Porubánová ho hrubo umlčala. Najprv sa na neho oborila klasickou otázkou, či chce poprieť, že tu bol holokaust a že literatúra je o tom dosť. Samotný spôsob diskusie Porubánovej bol ukážkou totalitného uzurpátorstva, aké nemá miesto vo



verejnej diskusii. Ibaže jej to nemal kto povedať.

■ MOBILIZUJÚ NA JUBILEUM

Časť spoločnosti, ktorá sa hlási k odkazu spoluzitá s Čechmi, sa vo veľkom pripravuje na sté výročie vzniku Česko-Slovenska. Okrem priamych aktivít, akou je petícia za obnovu Česko-Slovenska, vidno to najmä v elektronických médiách. Rozprávky a ďalšie programy vysielané v češtine sú bežným javom. Na

obrazovke súkromnej televízie TA3 zašli tak ďaleko, že v športovom spravodajstve sa objavila redaktorka hovoriaca po česky. Český prienik do slovenského verejného života je ohromujúci a pripomína memorandum o Slovensku z roku 1946. V ňom Národná strana socialistická odporúčala program na asimiláciu Slovákov. Dôraz kladla na duchovno, lebo „tento spôsob smeruje k tomu, aby sa Slováci naučili rovnako myslieť ako Česi...“, a odporúčala získať slovenský ľud prostredníctvom cirkevi. Nechýbala ani metóda mocenskej asimilácie. Vývoj v spoločnom štáte po druhej svetovej vojne i dnešný stav slovenskej spoločnosti iba dokazujú, že česká politika asimilácie Slovákov jednoznačne existovala. Spoločný štát Čechov a Slovákov existoval. Je to súčasťou našej histórie. Isto, treba si pripomenúť sto rokov od jeho vzniku. No objektívne, bez emócií a vedecky vyvážené. Nikomu totiž neprosieva emotívny výklad našich historických mílnikov, a týka sa to aj prvej Slovenskej republiky. Slovenskú demokratickú štátnosť sme v roku 1993 dosiahli. Treba ju chrániť. A preto dnes potrebujeme na záchranu národa Maticu slovenskú.

Poplatkami proti zneužívaniu urgentnej zdravotníckej pomoci Novinky na lekárskej pohotovosti

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Podľa nového návrhu ministra zdravotníctva Tomáša Druckera sa vyhľadanie lekárskej starostlivosti na nemocničnom urgentnom prijíme nebude považovať za zneužitie tejto formy pomoci pacientovi, ak pôjde o pacientov s čerstvými úrazmi, tiež tých, ktorým sa tam venujú viac ako dve hodiny, alebo ľudí s nutnosťou hospitalizácie.

Pacientom má byť k dispozícii v kratšom čase ako doteraz; v súčasnosti funguje do rána. Terajšie lekárske služby prvej pomoci by mali zaniknúť najneskôr v júli budúceho roka. Po novom má vzniknúť takzvaná pevná a doplnková sieť takejto pohotovosti. V pevnej sieti by mala povinne fungovať v každom okresnom meste v pracovných dňoch od 16. do 23. hodiny, v dňoch pracovného pokoja zase v čase od 7. do 23. hodiny. Doplnková pohotovosť bude dobrovoľná, k dispozícii môže byť v pracovných dňoch nepretržite v rozsahu najmenej dvoch hodín v čase medzi 16. až 23. hodinou a nepretržite v rozsahu najmenej dvoch hodín v dňoch pra-

covného pokoja v čase medzi 7. a 23. hodinou.

■ NIE BANALITY

Urgentný príjem popri nemocničných naozaj nie je určený na ošetrovanie pacientov s náchou alebo prechladnutím. V prvom rade slúži na preberanie pacientov, ktorých privádza rýchla zdravotná služba záchrankami či už po úrazoch, haváriách a v zdravotnom stave ohrozujúcom život. Aj preto sa neraz pacientom čakárni zdá, že sú tam nekonečne dlho a nikto sa im nevenuje. Poradie závažnosti prípadov totiž určuje odborný zdravotnícky personál a ak pacientovi (obrazne iba tečie z nosa, naozaj sa nemá

kam ponáhľať. Ak však trvá na tom, aby ho ošetrili, po novom ho to bude stáť desať eur. Poplatok za návštevu ambulantnej pohotovosti sa zvýši z 1,99 na dve eurá.

Úhrady sa však nebudú týkať chorých, ktorí potrebujú neodkladnú zdravotnú starostlivosť. Vyplýva to z novely zákona o zdravotnej starostlivosti, ktorú MZV SR po dlhom čase od avizovania zmien predložilo do medzirezortného pripomienkového konania. Poplatky by sa v praxi mohli zaviesť od konca tohto roka. V ambulantnej pohotovosti určite nebude musieť platiť nikto, kto je na ošetrovanie s úrazom bezprostredne po jeho vzniku alebo ten, koho museli



hospitalizovať. Oslobodenie od poplatku sa však nebude týkať ľudí s úrazom následkom užitia alkoholu, inej návykovej látky či lieku užitého iným spôsobom, ako odporučil lekár.

■ ĎALŠIE POPLATKY

Minister Tomáš Drucker navrhuje novelou zákona zmeniť iba poplatky na pohotovostiach. Má sa upraviť aj výška úhrady poisťenca za stravovanie a pobyt počas liečby

v kúpeľoch, ktorú hradí zdravotná poisťovňa. V prípade, že prepláca liečbu aj ubytovanie so stravou, sa výška úhrady pacienta zvyšuje z 1,66 eura na 1,70 eura za deň. Ak ide o kúpeľný pobyt, keď poisťovňa prepláca len liečbu, úhrada stúpa z 4,98 eura na päť eur. Rezort zdravotníctva navrhol aj výšku úhrady za poskytnutie výpisu zo zdravotnej dokumentácie na maximálne dve eurá.

VŠIMLI SME SI

Generálna rada Svetového združenia Slovákov v zahraničí rozhodla na svojom výročnom zasadnutí počas Stálej konferencie Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí o zriadení Centra slovenského zahraničia v Bratislave. Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí trvá dodnes v Bratislave za účasti delegátov z dvadsiatich dvoch krajín. Mediá o tom informoval predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí Vladimír Skalský.

Viac domoviny krajanom



Vladimír SKALSKÝ.

Centrum slovenského zahraničia by mohlo predstavovať kultúru vyše jeden a pol milióna krajanov z celého sveta v hlavnom meste Slovenska. Má mať podobu muzeálnej expozície predstavujúcej históriu krajanov, priestory na prezentáciu živej kultúry, kde budú návštevníkov zoznamovať s folklórom, divadlom, hudbou či literatúrou Slovákov zo zahraničia, prípadne sa tu budú konať výstavy krajanovských umelcov. Na ekonomické podporenie životaschopnosti centra by mala vzniknúť krajanová reštaurácia so špecialitami Slovákov z jednotlivých krajín.

Sidlom Centra slovenského zahraničia v Bratislave je nateraz Sekretariát Svetového združenia Slovákov v zahraničí na Laurínskej ulici. Združenie však zriadilo komisiu, ktorá chce s pomocou štátu či mesta získať adekvátne priestory v centre Bratislavy buď do vlastníctva, alebo do dlhodobého prenájmu. „Máme s podobnými projektmi skúsenosti, pretože naše členské organizácie prevádzkujú slovenské domy či centrá v celom rade krajín, povedal pred novinármi Vladimír Skalský, podľa ktorého má aj Bratislava viacero vhodných a nevyužitých budov.

Výkonný výbor Svetového združenia Slovákov chce projekt v najbližšom čase predložiť vládnomu Výboru pre krajanovské otázky a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí so žiadosťou o podporu. Ak by sa niekomu v tejto chvíli zdalo, že ide o nereálny projekt, vyvracia to sám predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí: „Projekt rozhodne nie je utópia a Bratislavčania podobnú inštitúciu nepochybne ocenia, podobne ako krajanovia.

Ján ČERNÝ
Foto: archív SNN

Štatút miestnej akčnej skupiny otvára dvere k rozvoju regiónov Rozdelia dvesto miliónov eur

Pôdohospodárska platobná agentúra vyhlásila druhé kolo výzvy na získanie štatútu miestnej akčnej skupiny. O finančné prostriedky vo výške dvesto miliónov eur sa môžu uchádzať všetci účastníci s kvalitnými stratégiami z prvého kola.

Miestna akčná skupina (MAS) je partnerstvom – vzťah, v ktorom sa občania združujú v ich nezávislých organizáciách spolu s obcami regiónu a akčnými podnikateľskými subjektmi púšťajú do spoločnej práce s cieľom urobiť svoj región zaujímavým nielen pre jeho obyvateľov, ale i návštevníkov. A tak sa po čase darí prilákať aj financie. Región sa postupne zviditeľňuje, píšú sa o ňom recenzie, publikujú fotografie a komerčne je čoraz viac zaujímavý.

Popritom sa však darí to, o čom len snívajú inde – otvárajú sa možnosti na reštaurovanie kultúrnych pamiatok, budovanie rôznych užitočných stavieb a zariadení, cyklochodníkov a turistických atrakcií, vznikajú národné cesty, nadobúda sa vzťah k spoločnému, akoby to bolo vlastné. Regióny si samy zafinancujú priority s najväčším rozvojovým potenciálom a rozdelia si dvesto miliónov eur.

Cieľom ministerstva pôdohospodárstva je tvorba pracovných miest v najmenej rozvinutých okresoch. „Pristúpili sme k významnej zmene určenia financií pre budúce MAS, ktorá bude mať pozitívny vplyv pre viac obyvateľov Slovenska a na väčšie územie. Počet obyvateľov Slovenska

ovplyvnený aktivitami MAS sa vďaka tomu zvýši na viac ako dvojnásobok – z 1,5 milióna na 3,1 milióna obyvateľov.

ČO INÍ NEPIŠU



Aj pod Vršatcom pôsobí MAS.

ťa, a podporené územie sa rozšíri z dvadsaťtisíc štvorcových kilometrov na štyridsaťtisíc štvorcových kilometrov,“ oznámila ministerka Gabriela Matečná. Udelenie štatútu MAS je pritom podmienkou na čerpanie finančných prostriedkov.

Ministerstvo pôdohospodárstva nastavilo pre uchádzačov transparentné a objektívne kritériá, pričom tým hlavným je miera nezamestna-

nosti v okrese. Ďalšími kritériami bude rozloha územia, počet obcí tvoriacich verejno-súkromné partnerstvo a počet obyvateľov jeho územia. Prídelovanie financií je vzhľadom na náročnosť implementácie stratégie miestneho rozvoja vypočítané na základe charakteristik daného územia. „Chceme, aby financie našartovali tvorbu pracovných miest aj v najmenej rozvinutých regiónoch,“ dodala G. Matečná.

Fungovanie MAS bude dôsledne monitorované. Ak skupina predloženú stratégiu nebude naplňovať, financie jej odoberú. Žiadosti o schválenie stratégie miestneho rozvoja a udelenie štatútu MAS môžu verejno-súkromné partnerstvá podávať do 15. júna 2017. Kvalitné stratégie na aktuálne programovacie obdobie 2014 – 2020 budú vybrané v druhom štvrťroku 2017.

Získaniu štatútu MAS predchádza vytvorenie verejno-súkromného partnerstva – obce, súkromného sektora (miestni podnikatelia) a občianskeho sektora (neziskové organizácie, občianske združenia). Cieľom výzvy MAS je zvýšenie kvality života v danom území a posilnenie ekonomiky v regióne.

Štefan ZLATOŠ
Foto: Štefan KAČENA



Nechýba práca, ale pracovníci

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Na Slovensku sa podľa štatistiky znižuje miera nezamestnanosti. Dokonca sú v našom hospodárstve už aj segmenty, kde je nedostatok pracovnej sily a musíme dovážať pracovníkov zo zahraničia. Štát na to reaguje spoluprácou s výrobnými podnikmi tak, že sa podieľa v rámci stredného školstva na obnovení učňovských škôl, kde sa mládež bude pripravovať na zamestnanie v konkrétnom odbore. To všetko sú dobré správy, aj keď nie každému sa to páči.

Sociológia hovorí, že pod pojmom nezamestnanosť sa rozumie zväčša nedobrovoľné a dlhotrvajúce prerušenie práce. Medzi zamestnancom a zamestnávateľom neexistuje alebo bol prerušený pracovnoprávny vzťah. Určitá miera nezamestnanosti je sprievodným javom aj v pružne sa

rozvíjajúcich ekonomikách. Hovorí sa o tzv. prirodzenej miere nezamestnanosti, ktorá súvisí s trvalou štruktúrou ekonomiky, väčšinou sa hovorí o dvoch až štyroch percentách praceschopného obyvateľstva. V trhovej ekonomike nemajú ani všetci praceschopní prácu, hoci by ju aj chceli.

V tejto súvislosti treba pripomenúť, že na konci apríla pripravilo Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny už siedmy ročník najväčšieho veľtrhu pracovných príležitostí na Slovensku Veľtrh práce – JOB EXPO 2017. „Počas minulých rokov si na veľtrhu aktívne hľadalo prácu vyše dvestot tisíc ľudí, veľa z nich si tu prácu aj našlo,“ povedal minister práce, sociálnych vecí a rodiny Ján Richter. Celkovo až tridsaťjeden tisíc voľných pracovných miest na našom území ponúkalo na veľtrhu

stosedemdesiatdeväť slovenských a päťdesiat zahraničných zamestnávateľov, z toho minimálne 11 897 miest ponúkali slovenskí zamestnávateľia. Ďalších päťnásť tisíc voľných pracovných miest je na pracovných portáloch a 4 258

KOMENTÁR

ponúk tvoria zahraničné pracovné miesta.

Podľa riaditeľa Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny Mariána Valentoviča bol v tomto roku enormný záujem o účasť na veľtrhu zo strany zamestnávateľov, ale aj uchádzačov o prácu. „Všetci zamestnávateľia deklarujú záujem prioritne zamestnať Slovákov, nie pracovníkov z dovozu,“ povedal M. Valentovič.

Motivovať ľudí aktívne si hľadať prácu by mali aj zmeny

v zákone o službách zamestnanosti, ktoré začali platiť od začiatku mája tohto roka. Podľa J. Richtera sledujú zmeny dva základné ciele. „Tým prvým je oveľa viac motivovať ľudí, aby pracovali na Slovensku. Máme záujem ponechať ľuďom s nižším vzdelaním, ktorí budú robiť nekvalifikovanú prácu za nižšiu mzdu, určité výhody, ktoré vyplývajú z predchádzajúceho obdobia, z hmotnej núdze. Súbeh dávky v hmotnej núdzi a mimoriadneho príspevku, ktorý tu už rok uplatňujeme, využilo tridsaťtisíc dlhodobo nezamestnaných,“ povedal J. Richter.

Podľa slov ministra je záujem ponechať ľuďom, ktorí boli v hmotnej núdzi a mali ambíciu začať pracovať, možnosť aby dostali určité príspevky, napríklad na kúpu školských pomôcok na začiatku školského roka pre školopovinné deti či príspevok jedno euro na teplé jedlo pre deti, ktoré chodia do školy. „Väčšina zmien smeruje k tomu, aby sme posilnili záujem ľudí pracovať, čo súvisí aj s mobilitou pracovnej sily. Z hľadiska budúcnosti vidíme práve tu priestor na posilnenie tejto otázky, napríklad aby bolo viac nájomných bytov, aby sa ľudia vedeli

s celou rodinou presunúť za prácou tam, kde práca je,“ tvrdí minister Richter.

Druhá rovina zmien v zákone súvisí s pomenovaním opatrení, ktoré vyplývajú zo zneužívania niektorých benefitov. „Ak ľudia dostanú ponuku, ktorá im reálne vyhovuje z hľadiska praxe a vzdelania, ale oni ju odmietnu, musia počítať s tým, že budú vyradení z evidencie. Nie je našim prioritným cieľom vyčistiť úrady práce, ale zvýšiť počty zamestnaných,“ povedal minister.

Ak by bol trh práce ideálny, čo byť nemôže, lebo nijaký trh nie je dokonalý, tak by pružné mzdy zabezpečovali obnovovanie rovnováhy medzi ponukou pracovných síl a dopytom po nich. Potom by existovala len dobrovoľná nezamestnanosť spôsobená tým, že časť praceschopného obyvateľstva považuje reálne mzdy za príliš nízke, za ktoré nie je ochotná pracovať. Trh práce má charakter administratívneho trhu, kde sú nepružné mzdy a dlhodobšie nerovnováhy medzi ponukou práce a dopytom po práci. To je však nereálne. Realita je, že práce je relatívne dost, ale nie pre všetkých.



Jedovaté sliny na Maticu

Ludovít ŠTEVKO

Zdá sa, že pohnutá história najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne Slovákov sa vracia po špirále času. Smutne známy maďarizátor, ministerský predseda Koloman Tisza po zatvorení Maticy slovenskej a zhabaní jej majetku povedal v uhorskom sneme: „Považujem za svoju povinnosť verejne vyhlásiť, že kým budem na tomto mieste, s každým spolkom podobného zamerania zúčtujem podobne.“ Matica napokon prežila, tak ako prežil národ. Takmer o sto rokov neskôr, v roku 1967, na krátkej návšteve Maticy vtedajší prezident a prvý tajomník ÚV KSČ Antonín Novotný obvinil maticiarov z buržoázneho nacionalizmu, neprijal pripravené dary a celé toto faux pas sa skončilo tým, že sa obrátil na svoju ženu so slovami: „Maľko, jedeme domú!“ Matica bola v minulosti ťmou v oku vládnučích čecho-

slovakistov v Prahe i v Bratislave. Obvinenia z nacionalizmu a z iných ešte odsúdeniahodnejších zlozmyslov sprevádzajú maticiarov aj dnes.

Programy a zamerania verejných národných inštitúcií a spolkov sa v jednotlivých štátoch líšia, ale

POZNÁMKA

v mnohom sú podobné našej Matici slovenskej, najmä ak ide o národno-kultúrne služby pre krajanov doma a v zahraničí, napríklad Matica srbská, slovenská, chorvátska, lužickosrbská, čiernohorská, Bunjevačka Matica... Markantný rozdiel však možno vidieť v tom, že nikde v slovanskom svete na svoju národnú inštitúciu neútočia príslušníci vlastného národa, nikde nespochybňujú jej existenciu, ako to robia na Slovensku dokonca členovia štátnej vedeckej inštitúcie. Už ne-

útočia na Maticu len Maďari a niekdajší vrchný papaláš Novotný, ale aj pracovník Historického ústavu SAV Dušan Kováč, ktorý považuje Maticu slovenskú za anachronizmus, vyčíta jej okrem iného vlastenectvo, v jeho chápaní „hejslováctvo“, ktorého súčasťou nie je rovnako slovenská ako európska identita.

Niektoré udomácnené neslovenské médiá idú ešte ďalej. Šéfredaktorka denníka Sme Beata Balogová napísala antimatický pamflet, v ktorom bez akýchkoľvek relevantných podkladov o Matici slovenskej tvrdí, že „je zanesená politickou masťotou, že zhrdzavela, lebo do nej vlievali hejslovácke lži o histórii, že zhnedla po tom, ako ju pochytili fašisti“. Neodôvodnené brutálne útoky bratislavskej kaviarne i niektorých mimovládnych organizácií sú pokusom zúčtovať s Maticou

takým flagrantným spôsobom, aký táto národná ustanovizňa Slovákov vo svojej novodobej histórii ešte nezažila.

Profesor Milan Ďurica v roku 2012 pri príležitosti vyhlásenia Roka Maticy slovenskej v Mekke slovenského národného diania v Martine povedal: „Podľa mňa je dnes Matica slovenská práve taká potrebná ako v 19. storočí. Vtedy išlo o to vzbudiť národné povedomie Slovákov a aj teraz treba národné povedomie doslova kriesiť u veľkej časti národa. Chýba nám čosi, čo je pre iné národy prirodzená vec, chýba nám národná jednota. A niekto má záujem rozdeliť Slovákov a Slovensko, aby tu panoval.“

Slováci potrebujú viac ako iné národy vlastenectý, identitu tvoriaci spolok, ktorý zároveň naplní smernicu UNESCO o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva. Toto poslanie nemôžu Matici odňať nijakí slniečkari, Sorosove nadácie ani jedovaté sliny v ústach prispievateľov Denníka N a Sme, ani cudzí element Grigorij Mesežnikov. Matica vo svojej histórii prežila aj časy krutého národného útlaku, časy osočovania a nenávisť – prežije aj tie dnešné. Lebo musí.



AKO BOLO, ČO BOLO

Vo veku nedožitéch šesťdesiatpäť rokov nás opustil prof. MUDr. Peter Kothaj, PhD. Vizitkou lekára je úspešný pacient. S príbehmi Kothajových pacientov som sa stretol dva razy. V šahanskej nemocnici zachraňoval primár Ján Slančík piliara, ktorému kotúč cirkulára dvakrát prerezal žalúdok, trikrát hrubé a raz tenké črevo, roztrhol slezinu, pečeň a dvanástnik a po dĺžke prepíliť deviate rebro. Chirurgovia ho síce po tri a pol hodinovej operácii vrátili do života, ale nastali komplikácie. Napriek reoperáciám sa stav zhoršoval. Primár zatelefonoval prednostovi Chirurgickej kliniky v Rooseveltovej nemocnici profesorovi Petrovi Kothajovi, že nedokáže nahrádzať straty, ktoré vznikajú tečením žalúdočných a črevných štiav. Pacienta s vysokými teplotami previezli do Banskej Bystrice.

Profesor Kothaj s tímom pri celodennej operácii odstránil ďalšiu časť žalúdka, uvoľnil zrásky a infekčné pablany, zreparoval poškodenia tenkého i hrubého čreva. Po operácii sa

vytvorili dva hematómy: Jeden z nich začal tlačiť na hrubé črevo. Hrozilo, že sa opäť pretrhne. Bol som pritom, keď sa po ďalšej operácii takmer „mŕtvý muž“ zotavil a tešil sa domov...



Vizitky profesora Petra Kothaja

Peter VALO

Práve som končil rozhovor s profesorom Kothajom, keď zavolali z urgentného príjmu, že priviezli ťažký úraz. Od cirkulára vyletela hrubá trieska, ktorá prebodla robotníka cez brucho. Rozšírené zrenice a nemerateľný krvný tlak signalizovali blízkosť klinickej smrti. Ostrý kus dreva roztrhal črevo a rozdrvil žilu, ktorá odvádza krv z nohy. Vnútorne krvácanie spôsobilo šok z veľkej straty krvi. Profesor Peter Kothaj spolu s primárom oddelenia úrazovej chirurgie Eugenom Bielikom a doktorom Vladimírom

Hermannom pri štvorhodinovej operácii zastavili krvácanie a odstránili zdevastované kusy čreva. Namiesto zničenej panvovej žily transplantovali žilu od darcu. Na tretí deň však

zistili, že žila nestačí odvádzať krv z nohy. Nahradili ju cievnou protézou, ktorú organizmus prijal. Po ťažkom hemoragickom šoku ešte týždeň zápasili o život zraneného, ktorého udržiavali v umelom spánku.

„Mal šťastie, že ho priviezli hneď,“ skromne komentoval tento prípad profesor.

Do roka som sa stretol s oboma pacientmi, ktorých vrátil od brány smrti. Prvý pilil drevo na cirkulári a druhý sa chystal do roboty na pile. Patria medzi tisícky vizitiek chirurga Petra Kothaja.

Profesor Kothaj bol prezidentom Slovenskej chirurgickej spoločnosti. Za jeho šéfovania sa v Banskej Bystrici rozbehli nové typy operácií, transplantácie obličiek, pankreasu a pečene.

Od roku 1993 bol vedúcim Vysunutého výučbového strediska Slovenskej zdravotníckej univerzity v Banskej Bystrici a od roku 2004 aj vedúcim Katedry gastroenterologickej chirurgie Lekárskej fakulty Slovenskej zdravotníckej univerzity. Udelili mu Zlatú medailu Slovenskej lekárskej spoločnosti za zásluhy o rozvoj medicíny na Slovensku. Od Českej chirurgickej spoločnosti dostal Petřivalovu cenu za rozvoj chirurgie. Kostlivého cenu mu udelili za publikácie Chirurgická liečba rakoviny pankreasu a za Operácie na pečeni.

Je koeditorom súborného diela Princípy chirurgie.

Jeden z protagonistov „nežnej revolúcie“ vyhlásil, že musíme začať na zelenej lúke. Mladšie generácie sa nemali dozvedieť, čo bolo pred nimi. S národom bez dejín sa manipuluje ľahšie.

Profesor Peter Kothaj mal iný názor. Prezentoval ho v knižke Momenty z dejín slovenskej chirurgie – Profesor Kostlivý, jeho žiaci a nasledovníci (1999). O päťnásť rokov vyšlo doplnené vydanie s titulkom Dejiny slovenskej chirurgie. Slovenská história a najmä spoločenstvo lekárov by mu za tento tvorivý počin mali byť vďační. Peter Kothaj sám hovoroval, že keby nebol chirurg, bol by historik. Nezištne mi pomohol pri tvorbe encyklopedických poznámok do knižky Čierny humor v bielom plášti 2 a poskytol mi vlastný príbeh (Jozefská mela na chirurgickej ambulancii). Dohodli sme sa, že sa stretneme a knižky si vymeníme. Žiaľ, život skvelého chirurga prežala choroba, proti ktorej ako lekár vytrvalo bojoval.

SEBAOBRAŇA

Za mimoriadne dôležitú považuje premiér Robert Fico dohodu v rámci vládnej koalície na postupnom riešení problému exekúcií, ktoré ťažia množstvo občanov SR. „Stojíme pred balvanom 3,7 milióna exekúcií, ktoré sú na súdoch. Sú tu ľudia, ktorí majú pravdepodobne na krku desiatky malých exekúcií, čo im bráni reálne žiť. Je to jeden z dôvodov, prečo identifikujeme štyridsaťtisíc až šesťdesiatštyri ľudí, ktorí nechcú ísť do trvalého pracovného pomeru, lebo by im okamžite exekútor skočil na krk a vymáhal dlžné sumy,“ vysvetlil predseda vlády.

Hora exekúcií

Vznikla politická dohoda, že ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská (Most – Híd) predloží na rokovanie najbližšej koalície rady analýzu tohto problému vrátane toho, ako ďalej postupovať. „Všetci traja sme vyjadrili podporu ministerke spravodlivosti a fandíme jej, že dokáže ľuďom zľahčiť život,“ doplnil predseda SNS a Národnej rady SR Andrej Danko. Predseda strany Mosta – Híd Béla Bugár pripomenul, že už aj nedávno novelou sa čiastočne vyriešila problematika exekúcií do budúcnosti. „Momentálne chceme vyriešiť exekúcie, ktoré nie sú podľa nového zákona, ale ktoré sú staré. Je pravda, že niektorým občanom sa neoplatí ísť pracovať, lebo na základe starých predpisov by stratili všetko, čo zarobia,“ upozornil. Riešeniu by mala pomôcť podrobná analýza, ktorú predloží ministerka spravodlivosti a na základe ktorej bude následne koalícia vo vláde a v parlamente postupovať.

Exekúcia je nútený výkon súdnych a iných rozhodnutí, ktoré vykonáva splnomocnená osoba (exekútor) a predstavuje výrazný zásah do majetkovej integrity povinných osôb. Exekútorovi sa priznáva postavenie verejného činiteľa, čiže je to štátom určená a splnomocnená osoba na vykonávanie núteného výkonu súdnych a iných rozhodnutí. K exekúčnému konaniu dochádza vtedy, ak veriteľ doručí súdnemu exekútorovi návrh na vykonanie exekúcie. Na to, aby exekútor mohol začať konať, je však nevyhnutnosťou súdne poverenie. No exekúciu možno vykonať iba na základe rozhodnutia, ktoré je vykonateľné. Musí teda uplynúť lehota na dobrovoľné plnenie podľa rozhodnutia a vykonáva sa na podnet oprávnenej osoby na základe exekúčného titulu. Exekúčné konanie je konanie o nútenom výkone súdnych a iných rozhodnutí, predstavuje výrazný zásah do majetkovej integrity povinných osôb. Exekútor je osoba splnomocnená na vykonávanie núteného výkonu súdnych a iných rozhodnutí, na tento cieľ sa mu priznáva postavenie verejného činiteľa.

Cieľom zmien v exekučnom poriadku, ktoré platia od 1. apríla, je spraviť exekúčné konania férovejšie, transparentnejšie, s vyrovnanými vzťahmi medzi súdmi, exekútormi, veriteľmi, dlžníkmi a uľahčiť život ľuďom, ktorí sa dostali do nezvládnuteľných dlhov. K jednej z najdôležitejších zmien exekučného poriadku patrí zriadenie jediného exekučného súdu v Slovenskej republike, ktorý pozitívne vnímajú takmer všetky dotknuté strany. Zriadením jediného exekučného pracoviska na Okresnom súde v Banskej Bystrici chce štát dosiahnuť vyššiu úroveň špecializácie sudcov a administratívnych pracovníkov v exekučnej agende, čo by malo v konečnom dôsledku znamenať rýchlejšie a efektívnejšie vybavovanie exekučných konaní.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Štefan DANKO, prezident Združenia pre rozvoj regiónu Pienin a Zamaguria

Dunajec má byť krajec pre všetkých...

Zhovárал sa Emil SEMANCO – Foto: Štefan KAČENA

V prvých článkoch o pltníkoch na Dunajci začiatkom osemdesiatych rokov som s byľkou zveličenia písal, že je to ich krajec chleba, ktorý si zavše až žiarlivo strážili. Netvrdím, že pod Pieninami – jediným bradlovým pásmom u nás – už vládne nebeský pokoj a mier, ale určite tak ako kedysi platí, že Tri koruny sú ohromné bohatstvo. Uvedomujú si to všetci, čo v Zamagurii žijú, pracujú a podnikajú v cestovnom ruchu, ktorí sa starajú o ochranu a zveľadenie NP Pieniny aj vizionári ako Ing. Štefan DANKO, hľadajúci možnosti a prostriedky, ako prírodné danosti regiónu a jeho potenciál ďalej zúročiť rozvojovými programami a projektmi. Krátko po otvorení letnej turistickej sezóny, odomknutí Dunajca symbolickým kľúčom a uvedení knihy Pieniny s goralom o známom lesníckom chatárovi Jánovi Gondekovi sme sa mali možnosť o týchto iniciatívach porozprávať.

• Po absolútorii na vtedajšej VŠLD vo Zvolene ste ako čerstvý lesný inžinier prišli začiatkom sedemdesiatych rokov do TANAP-u, ale po tom, ako ste získali miesto v Červenom Kláštore, ste sa na celý ďalší profesijný život upísali Pieninskému národnému parku, kde ste prešli prakticky všetkým – od ochrancu, strážcu parku, lesníka, technika ekológa, vedúceho správy a od roku 1995 až do odchodu na dôchodok ste boli riaditeľom. Čo vás k tomuto kúsku domoviny tak pevne pripútať?

Môj vzťah výstižne vyjadruje aj záhlavie stránky nášho združenia na internete, že je to územie prekvitajúce krásnou nedotknutou prírodou, bohatou históriou a tradíciami, zachovanou ľudovou kultúrou.

• Vaše dlhoročné skúsenosti z riadiacej činnosti zúročuje teraz neziskový sektor – dve občianske združenia, pôsobiace v tomto prihraničnom území, ktorého jadrom je Spišská Magura. Ste predseda miestnej akčnej skupiny (MAS) Tatry – Pieniny LAG a prezident Združenia pre rozvoj regiónu Pienin a Zamaguria. Na dôchodcu máte toho na pleciah neúrekom a nepochybne aj mimoriadnu dôveru a autoritu...

Po spoločenskej zmene v novembri 1989 sme mali vďaka ústretoivosti Veľvyslancstva Veľkej Británie, ktoré si všimlo náš projekt na trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu v NP Pieniny, možnosť pobudnúť aj so spomínaným Jánom Gondekom v Anglicku, aby sme spoznali, ako sa manažujú tamojšie národné parky, či skôr chránené krajinné oblasti, a ako sa k ich posilneniu a úlohám prispôsobuje a vytvára príslušná infraštruktúra. Povieť otvorene, že sme sa obávali okamihu, keď sa otvorila naše hranice a národný park „zaplavila“ návštevníci, keďže práve to patrické zázemie CR u nás absentovalo. Jedným



Populárny splav na pltiach prielomom Dunajca je unikátna atrakcia.



Nový penzión Pieniny v Lesnici.



Pieninami prejdú tisícky cykloturistov.

z výstupov týchto stáží bola potreba vytvoriť platformu pre ľudí a firmy pôsobiace v území, kde ostali zachované historické a kultúrne pamiatky v podobe sakrálnej a ľudovej architektúry, historických štruktúr krajiny a duševného dedičstva v podobe jedinečného folklóru, zvykoslovnia a tradícií. Tak sme v polovici deväťdesiatych rokov urobili prvé kroky k Miestnej akčnej skupine v Prešovskom kraji i k založeniu nášho Združenia na podporu rozvoja regiónu Pienin a Zamaguria.

• Aké sú v stručnosti ciele týchto organizácií?

cie o diani v Slovenskej republike i v zahraničí na slobodné utváranie názorov, c) rozvíjajú národné povedomie a kultúrnu identitu obyvateľov Slovenskej republiky...

Dnes verejná služba pod skratkou RTVS vo svojej honbe za sledovanosťou túto funkciu neplní.



Škrtli verejnoprávnosť

Ludovit ŠTEVKO

Súčasný generálny riaditeľ Václav Mika je imúnny voči požiadavkám kultúrnej obce i radových divákov. Neunúval sa odpovedať na otvorený list sto tridsiatich dvoch osobností verejného života – historikov, spisovateľov novinárov, vedeckých a kultúrnych pracovníkov, poukazujúcich na vážne nedostatky vo vysielacej štruktúre, ktorú najmä v publicistike ovládli minoritné, súromné skupiny historikov, politológov a moderátorov.

„Chceme skutočnú pluralitu názorov,“ písal sa v obsažnom liste. Odvtedy ubehol nejaký ten rôčik a v podstate sa nič nezmenilo. Akurát sprofanovanú diskusnú tribúnu Štefana Hriba nahradila súkromná televízna tribúna Michala Havrana.

Integrácia územia, zlepšenie životného prostredia v ňom, kvalitné sociálne a komunitné služby, dobrá dopravná dostupnosť a technická infraštruktúra, prosperujúce pôdohospodárstvo a kvalitné regionálne produkty, rozvinutý podnikateľský sektor, kvalitné služby v CR, turisticky príťažlivé územie s príslušným zázemím...

• To je naozaj lapidárne a tézovit. Ale čo má za tým vidieť občan?

Občianske združenie Tatry-Pieniny LAG pôsobí na severe Slovenska na území medzi Belianskymi Tatrami na západe a Pieninami na východe, medzi



Inžinier Štefan DANKO.

štátnou hranicou s Poľskom na severe a dolinou Popradu na juhu. Zahŕňa dvadsaťosem obcí a dve mestá na území okresov Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa. Združuje šesťdesiatštyri subjektov. Združenie Pre rozvoj regiónu Pienin a Zamaguria začínalo spočiatku ako individuálna iniciatíva piatich ľudí, neskôr malo dvanásť členov, postupne sa jeho členská základňa rozširovala a teraz ho tvorí vyše dvadsať samospráv, päť právnických osôb, osem fyzických osôb podnikajúcich v regióne; dovedna tridsaťpäť členov.

• Aké sú najdôležitejšie prínosy a zisky z vašich úspešných projektov?

ZPRRPZ bolo viackrát úspešné v podávaní projektov cez Program obnovy dediny, ktorého nositeľom je Ministerstvo životného prostredia SR. S finančnou podporou Fondu na podporu umenia a obce Ždiar sme 13. a 14. augusta 2016 pripravili Goralské folklórne slávnosti v amfiteátri pod prekrásnou Ždiarskou vidľou. Veľkú pozornosť venujeme budovaniu cyklotrás, veď Pieninami prejde ročne stoosemnašťtisíc cykloturistov (!). Projekt rozvoj cykloturistiky v pohraničnom území okresov Poprad, Kežmarok a Stará Ľubovňa bol financovaný z programu Phare CBC v rámci Pilotnej grantovej schémy Ministerstva hospodárstva SR. Vybudovala sa Belianska cyklotrasa ako súčasť Cykloturistickej magistrály okolo Tatier. Osobne ma potešilo, že po suchých zimách sme mali konečne dostatok snehu na úpravu bežeckých tratí, na čo sme mohli využiť aj zodpovedajúcu techniku, vydali sme obrazového turistického sprievodcu a bedeker Po stopách ľudových tradícií s interaktívnou mapou územia oboch združení, spevník s textami piesní v nárečí a filmový dokument o tradíciách v území v priebehu roka. Všetko je to základ na ďalšie rozšírenie činnosti a získanie štatutu LAG – Leader Action Group.

vaša televízia v denníku Sme oboril na kritikov Mikovej televízie a počul politikov (Smer-SD a SNS) takto: „RTVS je miestom verejnosti, robia ju dospeli profesionáli a politici by sa k jej ľuďom mali správať s úctou tak, ako to očakávame od ústavných činiteľov...“ Nuž, nemala by byť rovnaká úcta aj vo výbave „televíznych profesionálov“, redaktorov a moderátorov? Spôsob, ako neraz viedol diskusiu Branislav Dobšinský s premiérom Robertom Ficom aj s ďalšími politikmi bol unikátny moderátorskou aroganciou. Z jeho moderovania musel mať divák dojem, že nezastupuje koncesionárov, na ktorých sa neraz odvoláva, ale šéfa politickej strany OĽaNO a poslancu parlamentu Igora Matoviča. O akej nestrannosti svedčí škandalózna komunikácia šéfa televízneho spravodajstva Lukáša Dika s Gáborom Grendelom, pravou rukou Daniela Lipšica, ktorý sa správal ako „dievča na telefón!“ Za také politické lokajstvo mal Diko do hodiny letieť z verejnoprávnej inštitúcie. Lenže on sa stal mediálnym hrdinom a pre generálneho riaditeľa Václava Miku osvedčeným profesionálom. Na tieto vážne prešľapy súčasného vedenia RTVS treba myslieť pri nadchádzajúcej voľbe generálneho riaditeľa. Lebo ryba smrdí od hlavy. Bez ohľadu na to, čo o tom píše teológ Havran, ktorý si môže obhajovať svoj džob u Miku do roztrhania tela.

Investori sú, chýba infraštruktúra – najmä v regiónoch, kde vládne núdza

Potrebujeme diaľnice ako pacient transfúzie

Ján ČERNÝ – Foto: archív autora

Na východ Slovenska mieri ďalší investor. Avizuje až tisícku pracovných miest. Urýchlene však žiada vybudovať cestnú infraštruktúru. Takých záujemcov o investovanie na Slovensku je veľa. Nemôžu však začať rozbiehať svoju výrobu tam, kde nie sú diaľnice, železnica či letisko. V ideálnom prípade potrebujú všetky možné druhy nakládky, vykládky a rýchleho transportu tovarov.

Východ Slovenska bojuje zo všetkých síl. Aj tam si totiž ľudia zaslúžia žiť civilizovane a v dostatku. To však znamená možnosť pracovať a zarábať si. A určite tiež – pre potenciálnych zamestnávateľov – je tu jasná a urgentná potreba spojenia so svetom. Rýchleho spojenia. Darmo je, že, paradoxne, práve na tom „zaostalom“ východe vzniká v ostatnom čase najviac takzvaných „smart“ či inteligentných miest. Infraštruktúrne takmer dobudovaný „západ“ Slovenska môže východu v tomto iba závidieť.



Rozostavané úseky na D1 sa už roky nedarí pospájať do súvislej diaľnice.

■ SMART MÁ PREDNOST

Európska únia má veľký záujem podporovať koncepty inteligentných miest financovaním priamych projektov či už prostredníctvom Európskej investičnej banky, alebo Európskeho fondu pre strategické investície. Vyhlásil to podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič. Podľa neho vraj peniaze vôbec nie sú problém, problémom sú kvalitné projekty. Lenže aj tie najkvalitnejšie projekty strácajú na atraktivite tam, kde sa mesto končí a začína sa rozbitá okresná cesta. Koncept inteligentných miest je v súčasnosti mimoriadne dôležitý, pretože vytvára úplne nové podmienky na život občanov v mestách a týka sa aj rozvoja ekonomiky. Nie je to nič abstraktné.

■ HLADAJÚ MOŽNOSTI

Japonský výrobca áut Mitsubishi hľadá vhodnú lokalitu pre svoju prvú motoráreň v EÚ. V hre je Slovensko spolu s Rumunskom a Maďarskom. Ak

vyhrá Slovensko, bude to na východe. Tam najnovšie mieri ďalší investor, ktorý avizuje tisícku pracovných miest a spoluprácu aj s odborníkmi a so študentmi Technickej univerzity v Košiciach. Lenže... Našťastie, tento je skromný. „Postačí“ mu urýchléné vybudovanie štvorprúdovej cesty z miesta predpokladaného závodu po letisko Košice. A zopár ďalších lokálnych stimulov. Koľko príležitostí však zlyhalo len preto, že východ Slovenska nie je napojený na celoštátnu a európsku diaľničnú sieť?

■ TRIDSAŤ KILOMETROV

Ministerstvo dopravy má v pláne odovzdať v tomto roku do užívania tri úseky hotových diaľnic a rýchlostných ciest. Minister dopravy Ľuboslav Ľavoslavský to najnovšie oznámil v Bratislave. V polovici mája tohto roku by mali vodiči začať jazdiť po úseku rýchlostnej cesty R2 Zvolen, východ – Pstruša; následne začiatkom júna sa

má odovzdať do užívania časť diaľnice D3 Svrčinovec – Skalité, v novembri by to mal byť ďalší úsek D3 Žilina, Strážov – Žilina, Brodno. V druhom polroku 2017 NDS očakáva rozbehnutie výstavby na obchvate Prešova, teda na úseku D1 Prešov, západ – Prešov, juh. Na viac vraj chýbajú peniaze, a to je aj dôvod, prečo sa vláda – nateraz márne – uchádza aj u opozície o súhlas s povolením dlhovej brzdy. Vzhľadom na súčasné vzťahy medzi koalíciou a opozíciou je to však nanajvyš iluzórne úsilie.

■ SLABÉ PROJEKTY

Viaceri odborníci však oponujú, že dlhová brzda nie je prekážkou výstavby diaľnic. Problém vidia v slabej príprave diaľničných projektov, a preto aj keby sa uvoľnila dlhová brzda, nebolo by o čo súťažiť. V súčasnosti je totiž na papieri naozaj len minimum projektov, ktoré sú reálne pripravené tak, aby bolo podľa nich

možné zajtra začať stavať. Minister dopravy zas oponuje, že nové sťažuje na výstavbu diaľnic či rýchlostných ciest nemožno vyhlásiť, kým nie sú finančne kryté. Lenže, obavy zo slabej prípravy projektov v diaľničnej spoločnosti má aj Zväz stavebných podnikateľov Slovenska, keďže z Národnej diaľničnej spoločnosti (NDS) za posledný rok odišlo veľa odborníkov na túto oblasť. Generálny riaditeľ NDS Ján Ďurišin zas oponuje, že projekty sú pripravené. „Nie je pravda, že by neboli pripravené projekty. Diaľničná spoločnosť má pripravené projekty a ak sa nájdu finančné zdroje na ich realizáciu, NDS je pripravená a dokáže odsúťažiť do roku 2020 spolu zhruba dvadsať úsekov diaľnic a rýchlostných ciest.“ Kedy však budú aj reálne tieto stavby dokončené a uvedené do prevádzky pre ekonomiku štátu, nie je vidno nateraz ani vo hviezdach.

■ ACH, TIE TUNELY

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť sa tiež pridala do diskusií a zastáva názor, že uvoľnenie dlhovej brzdy vôbec nie je v tomto čase nevyhnutné. Bez toho, aby sa dosiahla tretia hranica limitu dlhu, pri ktorej je potrebné podľa zákona uplatniť sankcie, totiž možno podľa Rady do roku 2019 použiť ešte dodatočné prostriedky vo výške 4,3 percenta hrubého domáceho produktu, čo predstavuje 4,1 miliardy eura. V súčasnosti na spojenie dvoch najväčších miest Slovenska – Bratislavy s Košicami, chýba dokončiť úseky až s ôsmimi tunelmi, z ktorých rozostavané sú štyri. Na D1 sa do roku 2024 má postaviť viac ako dvadsať kilometrov tunelov. Je reálne, že veľká časť D1 do Košíc bude v roku 2020 hotová, ale úsek Turany – Hubová má byť až v roku 2024. Ak by sa však stavby tunelov neodkladali, teraz mohlo byť všetko inak. Lenže investori čakajú sedem rokov nebudú. Poberú sa tam, kde majú toto všetko k dispozícii hneď. Hoci napríklad aj v Rumunsku, v Maďarsku či v Poľsku.

POZNÁMKA

Centrálne banky všade vo svete sú vraj politicky nezávislé inštitúcie, ktorých funkčnou náplňou je vydávanie bankoviek a mincí, riadiť peňažný obeh, platobný a zúčtovací styk, uskuťovať dohľad nad všetkými účastníkmi finančného trhu a v rámci svojej menovej politiky okrem iného určovať úrokové sadzby pre banky. S ich výškou sú dnes skôr spokojní dlžníci ako veritelia, ktorých úroky na bežnou účte sú nula.

Požičiavame bankám

Väčšina občanov má aspoň jeden bežný účet s možnosťou prístupu cez platobnú kartu, na ktorý im zamestnávateľ posielajú mzdu a Sociálna poisťovňa dôchodok. Ako peniaze prichádzajú, tak postupne odchádzajú či už dohodnutými inkasnými platbami, trvalými príkazmi trebárs na sporiace účty, podielové fondy, ale aj pri rôznych platbách za čokoľvek, kde je možné platiť platobnou kartou. Z bežného účtu splácame spotrebné a hypotekárne úvery a väčšina z nás je rada, keď pri výbere v hotovosti z bankomatu na účte zostane ešte zopár drobných. Za všetky spomínané bankové služby platíme poplatky a určite si každý z nás všimol, že bežné účty v bankách už nie sú úročené ani drobnými úrokovými sadzbami a tak vlastne banke požičiavame peniaze zadarmo. Môžeme ich teda pokladať za nenažrané žaby na prameni?

Banky bez rozdielu vlastníctva a štruktúry ponuky bankových produktov v podstate zabezpečujú presun peňazí od tých, čo si peniaze na jej účtoch ukladajú, k tým, čo peniaze na rôzne dôvody potrebujú. Banky tak spájajú jej veriteľov a dlžníkov a treba otvorene povedať, že tých prvých nemajú rady, a preto ich vklady na bežných účtoch sú za nulu. Na svoje podnikanie však menej získavajú prostriedky z rozdielu úrokových sadzieb za vklady a úvery a čoraz viac na každoročne sa zvyšujúcich poplatkoch za bankové služby. Keďže zo sejfov centrálnych banky dostávajú peniaze tiež za nulu, nemôžeme ich podnikanie nazvať ináč ako kapitalizáciu ich ziskov a socializáciu strát voči ostatným.

Zo strany bánk často počujeme, že nám zabezpečujú bezproblémový pohyb peňazí bez toho, aby sme stratili čas pri ich manipulácii, čo tiež niečo stojí. Podľa nich je pre nás dôležitá aj ochrana a správa nášho peňažného majetku, s čím sa dá súhlasiť. Pri terajšej vkladovej úrokovej mizérii nás prekvapuje, že slovenské domácnosti sporia čoraz viac, keď vlni to bolo viac ako deväť percent zo mzdy a pri terajších narastajúcich mzdách by to v tomto roku mohlo byť až desať percent, čo je už tesne pod európskym priemerom. Tento stav je odrazom zlepšujúcej sa slovenskej ekonomiky, ktorej hrozí aj prehrievanie, a tak sa platy zvlášť v tomto roku zvyšujú aj o vyše osem percent. Zároveň sa za posledných päť rokov zvyšuje objem požičaných peňazí domácností o viac ako tridsaťosem percent. V tejto súvislosti však treba povedať, že dnes dochádza k zvyšovaniu cien najmä potravinárskych výrobkov, čo vedie k nárastu inflácie na hranicu dvoch percent, a to už je dvojnásobne viac, ako sú maximálne úroky na termínovaných účtoch, a tak sporitelia opäť prerábajú.

Róbert HÖLCZ

Nad budúcnosťou európskeho spoločenstva je stále viac otáznikov

Varianty smerovania Únie sa rôznia

Róbert HÖLCZ – Foto: internet

V roku 2014 došlo k poslednému hromadnému rozšíreniu EÚ o desať krajín vrátane Slovenska. A teraz po trinástich rokoch sa dozvedáme, že najväčšie integračné zoskupenie na starom kontinente sa má podľa doteraz nepoznaných kritérií vraj viacrýchlostne usporiadať. Biela kniha predsedu Európskej komisie sice ponúka päť rôznych variantov budúceho smerovania Únie, dnes sa však čoraz hlasnejšie hovorí len o viacrýchlostnej únii podľa predstáv Bruselu, Berlína, Paríža za podpory Rima a Madridu. Hospodársky rast, plnenie maastrichtských kritérií, členstvo v eurozóne či ďalšie z merateľných ukazovateľov akosi projektantov viacrýchlostnej Európy nezaujímajú.

Poslušnosť a lojalita k rozhodnutiam spomínaných lídrov – samozrejme skôr na prospech ich domácich voličov ako nás ostatných – majú byť rozhodujúcimi kritériami, koho do budúcej partie vyvolených zobrať? Nemecká kancelárka tiež bez bližšieho vysvetlenia hovorí, že dôvodom je rýchlejší postup niektorých členských štátov EÚ. K akým zmenám napokon dôjde, však rozhodnú budúce samoty najvyšších predstaviteľov členských štátov Únie, čo si v každom prípade bude vyžadovať zmeny v doteraz platných právnych dokumentoch fungovania EÚ.



v európskych štruktúrach sa nikdy o kategorizácii členských štátov nehovorilo. Navyše v rámci globalizácie investovali svoj kapitál tam, kde to bolo najlacnejšie, dosiahnutý zisk sa nezdaňoval tam, kde sa vytvoril, ale v daňových rajoch. A tak sa ani nemôžeme čudovať, že dnes niekoľko desiatok bohatých západných rodín vlastní takmer polovicu celosvetového majetku.

■ MENOVÝ NESÚLAD

V rámci pokračujúcej integrácie členských štátov Únie prišla spoločná mena euro, ktorá mala podporiť jej hospodársky rast, čo sa nikdy nestalo. A dôvod? Medzi nadnárodnou meno-

vou politikou ECB a národnými fiškálnymi politikami členských štátov Únie je obrovský nesúlad. Na eure totiž zarábali tie štáty, ktorých bývalá národná mena mala vyšší kurz ako euro (Nemecko). Všetky ostatné, v ktorých národná mena mala nižší kurz ako terajší kurz eura, prerobili a obrovsky sa zadlžili (Taliansko, Grécko). Potom prišli problémy s migračnou vlnou, ktorej riešenie si lídri predstavovali tak, že sa obrovské masy utečencov prerozdedia medzi všetkých v únii, čo väčšina jej členov odmietla. A urobili dobre. Migračnú krízu totiž zavinili tie štáty, ktoré boli pôvodcami radikálnych zmien (vrátane odstránenia režimov a ich predstaviteľov) v krajinách,

odkiaľ prichádza najviac migrantov, a preto by mali aj niešť politickú zodpovednosť za vzniknutú migračnú krízu, ktorá v konečnom dôsledku stojí aj nás obrovské peniaze.

Odmietli sme vyhrážky o znížení dotácie z európskych fondov, keď sa nepodriadime, čo trvá dodnes. Potom prišiel brexit a americké voľby prezidenta, ktorých dôsledky budú mať určite vplyv na hospodársky rast všetkých, a tak sa hľadajú riešenia mimo tých, ktorí majú iný názor a neprijímajú diktát.

■ OTRASENÁ ÚNIA

Nikto nepochybuje, že EÚ sa dnes po šesťdesiatich rokoch fungovania nachádza vo svojej najväčšej politickej kríze. Projekt predsedu Európskej komisie o budúcom smerovaní Únie nie je v podstate nič iné ako pomenovanie terajšieho stavu a síce, že viacrýchlostná Európa funguje odvtedy, ako sa krajiny východného bloku stali členmi tohto exkluzívneho klubu. Sú obrovské rozdiely v mzdách a produktivite práce, tie isté potraviny a drogistický tovar od toho istého západného výrobcu sice vyzerajú obalom rovnako, ale majú rôznu chuť, zloženie a tým aj kvalitu. Sú rozdiely v daniach, odvodoch, Zákonníku práce a takto by sme mohli pokračovať. Najväčší rozdiel je však v menovej politike, keď väčšina členských štátov je v eurozóne, zatiaľ čo ostatné majú naďalej svoje národné meny. Pritom nejde len o menu, ale aj o zodpovednosť za plnenie kritérií stability meny, ktorými sú známe maastrichtské ukazovatele, a tie neplnia ani niektorí zakladatelia eurozóny. A tak treba namiesto viacrýchlostnej Európy predovšetkým pomenovať oblasti budúcej integrácie, ktorej sa musia prispôbiť všetci a ten kto nebude ochotný, musí budúci elitný klub integrujúcich sa ekonomík na starom kontinente opustiť.

NA MARGO

Kňaza Štefana Poláka vraj prenasledovala vtedajšia štátna polícia niekoľko rokov. „Často za ním chodili tajní. Nehovoril síce, o čo ide, bol však z toho veľmi znížený,“ spomína Anna Blahovcová (37), ktorá už ako mladé dievča bola kostolníčkou v Borovciach. „Tušil, že sa mu niečo stane, v poslednom období často rozprával o smrti,“ vraví Anna. Mal, žiaľ, pravdu. V októbri roku 1987 v stredu večer ešte odslúžil omšu v kostole v Borovciach. Na druhý deň mal ísť na stretnutie kňazov do Piešťan. Keď tam však nedorazil, začali ho farníci hľadať.

Smrť kňaza Poláka

„Vylomili dvere na fare a našli ho v izbe ubitého na smrť,“ pokračuje kostolníčka, ktorá prišla na miesto vraždy tesne po tom, ako jej kamaráti objavili mŕtvolu. Oblúbený farár Štefan Polák vyzeral príšerne. Ležal na bruchu, ruky mal za chrbtom zviazané a krk priviazaný k radiátoru. Ako pre agentúru SITA povedal nedávno historik Ústavu pamäti národa Pavol Jakubčín, jeho násilná smrť patrí do skupiny dodnes nevyšetrených záhadných úmrtí, vrážd a útokov na kňazov, ktorých sa v bývalom Česko-Slovensku odohralo v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch viacerou.

Štefana Poláka vysvätili za kňaza v roku 1974, keď mal tridsaťštyri rokov. V Borovciach pôsobil ako administrátor farnosti od roku 1981. Tu bol na fare v noci zo 7. na 8. októbra 1987 po brutálnom bití a týraní zavraždený. Utyrané telo mŕtveho kňaza našli 8. októbra jeho farníci. Rukami a nohami bol priviazaný o radiátor, ústa mal prelepené lepiacou páskou. Ležal v kaluži krvi, ktorou sa zadusil. Na tele boli znaky po bití a bodné rany.

„Pitva ukázala, že následkom silných úderov do oblasti pásu mal odtrhnuté obličky,“ pripomenul Pavol Jakubčín. Prípado začala okamžite vyšetrovať kriminálna polícia i Štátna bezpečnosť (ŠtB). Podľa P. Jakubčína práve príslušníci Štátnej bezpečnosti Polákovi najmä pre jeho aktívne pastoračné pôsobenie a priame kontakty so Svätou stolicou v posledných rokoch pred smrťou znepriemňovali život. Vyšetrovanie vyústilo do nájdania páchatela, za ktorého bol označený dnešnými slovami „bezdomec“ Ladislav Macháč. Ten bol vo februári 1989 aj odsúdený na trinásť rokov odňatia slobody, ale v októbri 1989 bol spod obžaloby oslobodený. Skutočný vrah tak zostal neznámy. Zmena režimu prinášala podľa historika nádej na spravodlivé prešetrenie vraždy. Po roku 1989 bol celý prípad opäť otvorený trikrát...

„Napriek viacerým novým skutočnostiam, ktoré obnovené vyšetrovania priniesli, nedokázali vyšetrovacie orgány postaviť skutočného páchatela pred súd. Navyše, pôvodne obvineného Ladislava Macháča v roku 1993 našli mŕtveho pri železničnej trati. Údajne vypadol z vlaku,“ konštatoval P. Jakubčín. Zatiaľ posledné obnovenie vyšetrovania inicioval v roku 2007 Ústav pamäti národa. Tento podnet na Generálnu prokuratúru SR, podobne ako všetky ostatné podnety z ÚPN, však zostal podľa P. Jakubčína bez výsledku.

Historikovi sa zdá, že v slovenskej spoločnosti ešte nedozrel čas (a najmä vôľa) na úplné vyšetrovanie zločinov, ktoré sa udiali v období komunistickej vlády. „Ak však ako spoločnosť nie sme schopní potrestať nedávne zločiny, je otázne, či dokážeme potrestať tie súčasné,“ vyhlásil.

(red)

Od brutálnej nevyšetrenej vraždy kňaza Štefana POLÁKA uplynú už tri desaťročia Kresťanstvo a národ stáli u nás vždy pri sebe

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: SNN

Od vraždy kňaza Štefana Poláka uplynú 8. októbra tohto roku tridsať rokov. Ani za taký dlhý čas sa nepodarilo vyšetriť a potrestať jeho smrť, ktorá je sprevádzaná množstvom dohadov, vykonštruovaných verzii a všelijakých dôvodov. Štefan Polák bol kňazom v Borovciach od roku 1981 do svojej smrti. Štátna bezpečnosť ho evidovala ako dôverníka, no on spoluprácu odmietal. Definitívne nie povedal po návrate z Ríma v roku 1986, keď vystúpil aj z organizácie Pacem in terris. So smrťou Štefana Poláka spájala ŠtB aj Ing. Mariána TKÁČA, v súčasnosti predsedu Matice slovenskej. So Štefanom Polákom sa zoznámil na audiencii u pápeža v Ríme. Nielen o tejto udalosti je rozhovor s ním.

• **V noci zo siedmeho na ôsmeho októbra 1987 niekto brutálne zavraždil farára Štefana Poláka v obci Borovce. Utyrané telo mŕtveho kňaza našli farníci na jeho fare. Nohami a krkom bol pripútaný k radiátoru, cez ústa mal prelepenú pásku a okolo neho bola rozsypaná paprika. Jeho násilná smrť patrí do skupiny dodnes nevyšetrených úmrtí. Vy ste sa so Štefanom Polákom stretli v septembri 1986 na audiencii u pápeža. Poznali ste sa?**

S kňazom Štefanom Polákom som sa pred stretnutím v Ríme nepoznal. Ako turista som sa zúčastnil na verejnej audiencii u teraz už svätého pápeža Jána Pavla II. Keď mi podal ruku, povedal som mu: „Svätý Otec, prídte na Slovensko!“ na čo on zareagoval: „Na Slovensko prídeme!“ V „slovenskom sektore“ medzi asi tridsiatimi Slováckmi, doplnenými Maďarmi a Talianmi, bol aj Štefan Polák. Po audiencii sme sa pri cigarete spriatelili, vymenili sme si včítky a po návrate na Slovensko som ho aj s deťmi navštívil na fare v Borovciach ešte na jeseň v roku 1986. A potom v jedno októbrové ráno asi o rok po ňom som z rádia tú smutnú správu. O týždeň mi zazvonil v kancelárii na ministerstve financií, kde som vtedy pracoval, telefón a v ňom: „Súdrh Tkáč, ste obvinený z vraždy Štefana Poláka. Prídete na Februárku sám alebo má prísť po vás policajné auto?“ Išiel som sám. Tam ma po prekonaní najmenej troch mreží zaviedli do tmavej miestnosti a asi o štvrt hodinu prišli vyšetrovatelia – vlastne už ani neviem či jeden a či viacerí – a „vysýpali“ na stôl pred mňa fotografie z audiencie v Ríme. No aj ďalšie fotky, na ktorých bol Štefan Polák, a zisťovali, koho na nich poznám. Zisťovali, prečo som bol na audiencii, či to majú prezradiť ministrom financií – na čo som im odpovedal, že nemusia, že mu to môžem oznámiť aj sám. Poučili ma, že nemám počas vyšetrovania cestovať do zahraničia, a až neskôr som si uvedomil, že z výsluchu mi nedali podpísať nijaký záznam.

• **Čím ste sa stali podozrivým?**
To veru netuším a dnes už ani neverím, že som bol podozrivý. Zrejme len hrali divadlo, lebo už vtedy som bol presvedčený, že o vrahovi či vrahoch dobre vedel.

• **Páchatel odcudzil z fary videorekordér, ale značnú sumu peňazí, šperky a zlaté náboženské predmety nechal na mieste. O čo mohlo ísť v prípade vraždy tohto kňaza?**

Na Štefana Poláka mala návšteva Ríma, kde sme sa potom spoločne stretli napríklad aj s biskupom Hnilicom, zrejme veľký vplyv. Štefan Polák stál v prvom rade, pápež mu položil ruky na hlavu a krátko sa pomodlil. Myslel som si vtedy a dodnes si myslím, ale nemám na to nijaké dôkazy, že kňaza Poláka by len tak ľahko do Ríma nepustili, mohol tam najskôr ísť s poslaním, ktoré potom odmietal plniť. A to mohol byť aj hlavný dôvod zúrivosti tajných, čo vyústilo do jeho brutálneho mučenia a zabitia.

• **Čo si myslíte o vraždách kňazov v období socializmu? Bolo ich viac...**

Cirkev bola trňom v oku režimu,

o tom som dobre vedel. Našu gréckokatolícku cirkev dokonca zakázali či zrušili, našich kňazov vyviezli do českého pohraničia, kde títo vzdelaní muži fyzickou prácou živili svoje rodiny, a na Slovensko sa do roku 1968 nesmeli ani len vrátiť. Mój otec, aj keď bol nestranník, musel ako predseda jednotného roľníckeho družstva každé dva roky absolvovať kádrový pohovor vrátane otázky, či sú s náboženskou otázkou on a jeho študujúce deti „vyrovnaní“. Odpovedal, že on je „vyrovnaný“ (veď aj to, že bol kurátorom po obnovení gréckokatolíckej cirkvi vlastne znamenalo „vyrovnanie“,

tovali sa na situáciu na ministerstve financií. Rozhovor zrejme nahrávali, lebo nič nepísali – a ani mi nič nedali podpísať. Zaznamenali to, čo som chcel ich prostredníctvom povedať tým hore: že Česko-Slovensko zanikne, ak budú Česi naďalej tvrdiť, že doplácajú na Slovensko. Bol to posledný záznam – ako som povedal jediný zachovaný. Ostatné „položky“, ktoré časovo predchádzajú tomuto dokumentu, boli skartované. V texte zachovaného dokumentu, ktorý mám, som označovaný ako „kandidát“, ktorému nebola udelená nijaká odmena, že nepoznám žiaden KPB (dosiaľ



M. TKÁČ (v hornom rade) medzi pútníkmi na svätopeterskom námestí v Ríme v roku 1983.

hoci v opačnom zmysle, ako chceli súdruhovia), a o postojoch dospelých detí nevie. Pravdaže, dobre vedel, že ja som v Bratislave chodil do „svätej partie“ pod vedením tajne vysväteného kňaza Janka Majerčičaka, pričom sme sa stretávali aj v petržalskom byte biskupa Korca, ktorý nám dokonca v roku 1969 po návšteve v Ríme ukázal zlaté pápežské symboly, ktoré jeho prostredníctvom daroval slovenskému národu pápež Pavol VI. Kresťanstvo a národovectvo vždy v našej histórii stáli pri sebe. Vtedy, ale ukazuje sa že aj dnes, akoby najväčším nebezpečenstvom režimu boli práve kresťania a národovci. Akoby vládol režim opierajúci sa o podobné či dokonca rovnaké princípy ako vtedy.

• **Štefan Polák bol aktívny kňaz. Mal kontakty so Svätou stolicou, čo nešlo pozornosti ŠtB. Podľa doterajších zistení v posledných rokoch pred smrťou mu ŠtB znepriemňovala život. Aj vás niektorí spájajú s ŠtB. Čo by ste k tomu povedali?**

Už som povedal, aké boli moje „prvé kontakty“ s ŠtB. Ďalšie „kontakty“ boli takpovediac pracovného charakteru. Pracoval som ako riaditeľ odboru štátneho rozpočtu a už čoskoro muži, ktorí ma vypočúvali, prišli na ministerstvo na kontrolu dodržiavania predpisov o utajovaných skutočnostiach. A pravdepodobne robili záznamy o rozhovoroch, ktoré so mnou viedli. Potvrdzujú to aj spisy o mne vedené ŠtB, ktoré som si vyžiadal od ÚPN. Obsahujú iba obal a záznam z jedného, posledného rozhovoru, ktorý sa udial na policajnej stanici v Petržalke pri vydávaní vycestovacej doložky do zahraničia. Ten záznam či správa je viac-menej pravdivá; ponúkli ma kávou a vypy-

niev, o čo ide), že som neabsolvoval žiaden výcvik alebo školenie, že som „nositeľom štátneho tajomstva“ a že som nebol dekonšpirovaný. Nič viac. Navyše mám dve negatívne lustračné osvedčenia podpísané vo februári 1992 vtedajším šéfom vnútra Jánom Langošom.

• **Kňazi zohrali veľmi dôležitú úlohu v emancipačnom úsilí slovenského národa. Napokon, prvým predsedom Matice slovenskej bol banskobystrický biskup Štefan Moyses. Bol to vzdelaný, scestovaný a rozhľadný muž, dobre prijímaný samotným kráľom na viedenskom dvore. Nebol jediný slovenský intelektuál, ktorý svoju osobnú kariéru obetoval vlasti. Ale tak ako pred slovenským publikom schovával obete komunizmu, tak schovával aj ostatných historicky známych slovenských veľikánov. Prečo sú slovenskí vlastenci neziaduci?**

Už som sa tejto otázke dotkol. V slovenských dejinách, a to minimálne od „zásahu“ solunských bratov do nich a ich úžasným vstupom v podobe Proglasu, ktorý nemá iný národ, je kresťanstvo a národovectvo nerozdielne prepletené. Do istého času – a to až do potupnej smrti prvého slovenského prezidenta Tisa – nemal tento národ „vdaka“ mariánsky sa tváriacemu Uhorsku ani kto iný ako kňaz viesť. A správni slovenskí vlastenci boli, naopak, hlboko veriacimi mužmi, napríklad Moyses, Hurban, ale aj Štúr. A, mimochodom, všeličo naznačuje, že prichádza, ba už je tu čas, ktorý náš slovenský a slovenský prorok Ľudovít Štúr predpovedal, keď skazený Západ odhodí do prachu Kristov kríž a potom bude úlohou Slovanov ten kríž niesť ďalej. Na Božiu slávu, na vlastnú záchranu



Vražda Š. POLÁKA zostáva neobjasnená.

i ako maják pre svet. Tie časy sú tu. A tu je aj odpoveď, prečo priam nesmieme byť vlastenci a nesmieme mať veľikánov a byť na nich hrdí.

• **Matica v ostatnom čase vyrába krátke filmy o slovenských dejateľoch. Dajú sa však nájsť len na internete. Prečo ich neponúkate verejnoprávnej televízii?**

S touto otázkou to nemôžete myslieť vážne! Keby verejnoprávne dvojmédium také „niečo“ chcelo, nemuseli by videá vznikáť u nás doslova na kolene. Od môjho príchodu do funkcie predsedu Matice som sa usiloval dohodnúť na spoluprácu s STV a rozhlasom, teraz z RTVS. Vypracoval som aj príslušný dokument. Ani len odpoveď naň neprišla. Mika a pred ním Zemková mali evidentne iné zámery s verejnoprávnymi médiami ako zákon i my koncesionári. Verím, že nový šéf urobí z „dvojbodky“ naozaj médium, ktoré bude slúžiť najmä väčšine slovenskej verejnosti. Väčšinou sú predsa Slováci a kresťania, a nie iba vplyvní predstavitelia menšín všetkého druhu.

• **Nedávno Matica urobila krátky film o význame štrnásteho marca pre Slovenské národné povstanie. Vyvolal v istej časti spoločnosti negatívnu odozvu a Matica ho stiahla zo svojej stránky. Takže Matica sa zľakla?**

Nuž, ako keby sme po prekonaní vedúcej úlohy komunistickej strany dostali do vienka inú vedúcu silu. Veď kam zaradiť a ako nazvať vyhlásenie istého veľvyslanca cudzieho štátu (!), kritizujúce dokonca vedeckú konferenciu o mužovi, ktorý bol kňazom a prezidentom štátu zároveň? Staráme sa my do toho, čo robí ich štát? Práve som sa vrátil z Číny, ktorú niektorí naši liberáli považujú za netolerantný a nedemokratický štát. V tej Číne sa však nekonajú iba konferencie, ale majú dokonca aj múzeum venované osobnosti, ktorá je pre čínskych komunistov neprijateľná. Ide o Čankajška, ktorý pred komunistami z Číny zutekal na Tajvan! A nijaké veľvyslanectvo nenamieta, nepočul som o tom. Pravdaže, v Číne sa rodia deti, Číňanov je už 1,4 miliardy. My však nikdy nevynikneme silou, ale kultúrou a duchom. Aj preto je tu naša Matica. A reakcie na ňu? Veď vidíte, kto všetko a akými zbraňami na ňu útočí. Keby nebola vlastenecká a zároveň tradicionalistická, myslíte si, že by ju kritizovali? Nie, zapadla by do kontextu. Niektorí sa možno zľakli, ja však nie. Matica musí plniť svoju historickú rolu: zjednocovať národ, posilňovať vlastenectvo, otvárať témy. A robiť tak bude!

Ako sa Slováci predierali dejinami a ako sa usilovali nezaniknúť Biblia nášho duchovného dedičstva

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia obálky knihy Západ verzus Východ

Augustín Marián Húska, Juraj Chovan-Rehák a František Vnuk, autori knižky Západ verzus Východ, ktorá vyšla vo vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov, vytvorili dielo, ktoré možno nazvať ich testamentom. Dielo nie hocijaké, vychádzajúce z ich vnútorného kresťanského fundamentu a ohromujúcich znalostí. Vieru v Boha precitujú srdcom i rozumom. Knižku Západ verzus Východ možno pokojne považovať za bibliu nášho duchovného dedičstva.

Známe slová evanjelistu: „Po ovoci ich poznáte...“ skvele charakterizujú aj autorov a uvádzajú ich do siene výnimočných osobností Slovenska. Navyše jeden z tvorcov knihy – Augustín Marián Húska – bol aj v užšom spoločenstve politikov zakladajúcich druhú Slovenskú republiku. Ak si porovnáme jeho myšlienkové pochody so súčasnými politikmi, nemôžeme nevidieť priepastný rozdiel v intelektuálnej úrovni a v chápaní zodpovednosti za štát. Nech sa globalisti a ich domáci pomáhači usilujú akokoľvek národ ponižovať, ba dokonca aj zničiť, znevážiť ľudí, čo naplnili túžby národa po samostatnosti a vlastnej národnej identite, osobnosti ako Húska, Chovan-Rehák či Vnuk z koreňov nevráti. Nie autostrády smerujúce odníkať nikam, ale cesty vinice sa našou najstaršou históriou cez dnešok do budúcnosti.

■ V PRIESTORE A ČASE

„V knihe sme stručne opísali prevažne strastiplnú cestu lokálneho, regionálneho, protoslovenského a slovenského spoločenstva v priestore a čase a ukázali sme na nich pôsobenie zákonitostí, ktoré mali podobný priebeh aj v našich stredoeurópskych, európskych, hemisférych a svetových prostrediach,“ uvádzajú autori v závere publikácie. Poukazujú na skutočnosť, že „radikálni hegemoni prechádzajú od psychologickéj ‚studenej‘ a ‚horúcej‘ vojny k asymetrickým vojnám, ktoré teraz u ‚stratégov‘ (v skutočnosti ‚podpaľačov vojny‘) nesú názov ‚hybridné vojny‘. Ten istý trend nastúpil nielen politický marketing, ale aj biznisový korporatívny marketing“. Autori tieto praktiky nielen odhalili, ale vedecky zdôvodnili ich existenciu i ako sa proti nim brániť.

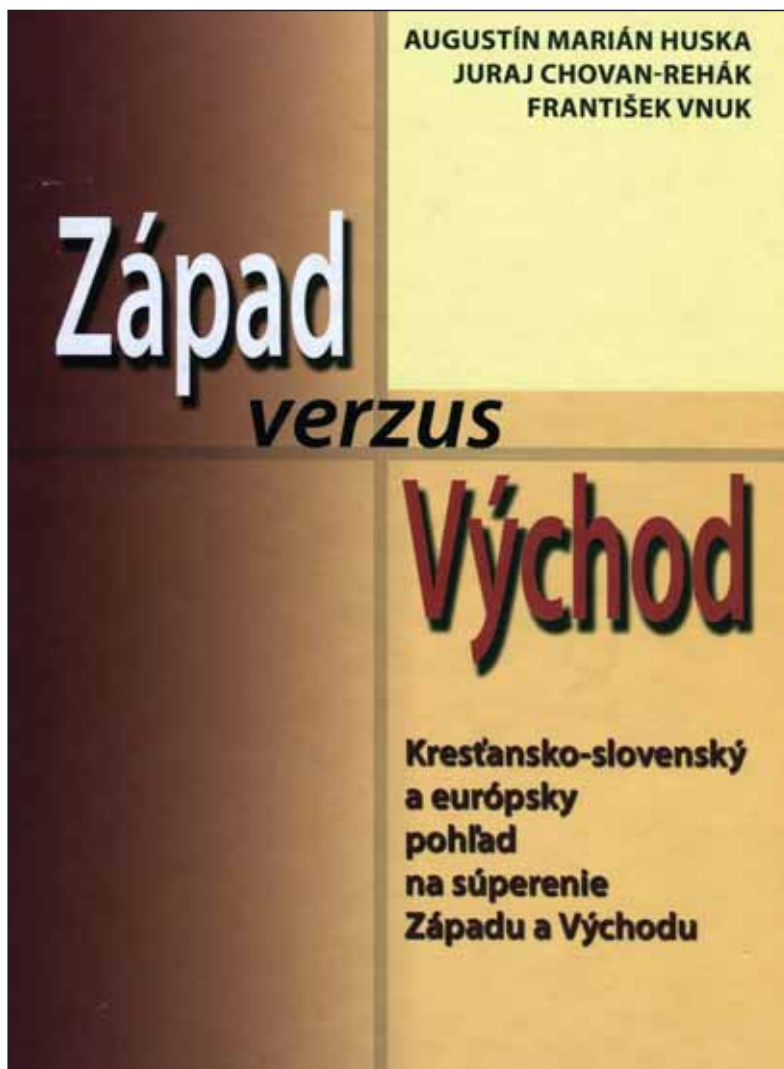
Knižka Západ verzus Východ poskytuje kyslík v atmosfére beznádeje. Ukazuje cestu, ako vzdorovať falošným kresťanským prorokom: „Terajšie kresťanstvo je už v zovretí hegemonistického novopohanstva, a tak slovenské kresťanstvo mákkym lavírovaním pomáha svetovému kresťanstvu vzdorovať jeho konzumistickému vytunelovaniu,“ odkazujú autori knižky. Ale tento odkaz treba aj naplniť. A to nie je vôbec ľahké „v zovretí novopohanstva“. Pretože navyše je pravdou, „že slovenský duchovnotvorný a štátotvorný potenciál nemá dosť síl, aby vytesnil všetky ‚piate kolóny‘ jeho neprajníkov“.

■ GEOPOLITICKÝ APETIT

Autori veľmi precízne a dôsledne zmapovali príčiny i následky dlhovekého uzurpačného apetítu. Poloha Slovenska a jeho prírodné zdroje odjakživa naň podnecovali chuť. Uvedomujeme si to?

„Máme málo prečítanú noosféru (sféru myslenia) a jej prepojenie na ostatné sféry bytia. Kniha je teda skratkovitým opisom vývoja prastarých sfér s novšími sférami bytia, a to preto, aby sme plnšie pochopili príčiny a následky žičlivého a rivalizujúceho bytia v správaní sa ľudí a v ich ovládaní.“ Azda prvýkrát sú v knihe použité výsledky vedeckého bádania v súčasnosti sociálnych, prírodných, spoločenských a duchovných vied na evolučný vývoj slovenského živlu až po jeho súčasnosť.

Tvorcovia diela upozorňujú slovenskú verejnosť na radikálne elity sveta, ktoré „stále pestujú svoj barbarický atavizmus mocibažnosti, sú si vedomé toho, že skutočnými odporcami ich kozmokratizmu sú nositelia slobod-



ného a žičlivého kresťanského étosu a nositelia patriotického štátneho étosu (v našom prípade slovenského štátneho étosu). Radikáli si dobre uvedomujú, že ich spoločnou prekážkou svetovlády sú pokojamilovné kresťanstvo a pokojamilovné národné štáty“.

Tieto myšlienky odkrývajú i falošnú úlohu slovenských služobníkov – či už politikov alebo aktivistov s krycím názvom kresťanskí demokraci. Dávajú možnosť spoznať, ako sa na Slovensku etablovali nekresťanskí votrelci do štruktúr riadenia štátu a rozvinuli túto činnosť cez množstvo mimovládnych organizácií do obľudných rozmerov. V súčasnosti sme svedkami organizovania množstva konferencií, diskusných podujatí, aktivít v parlamente i mimo neho, smerujúcich k podnecovaniu konfliktov a v konečnom dôsledku k zničeniu idey kresťanského bratstva a „koexistenčnej žičlivosti národných štátov“. Ba až po zánik štátnosti.

Dnes vedie istá časť opozície tvrdý boj proti zakladateľom štátu z roku 1993. On je tu latentný od prvého roku 1989 a smeroval proti nositeľom myšlienok slovenskej samostatnosti. Vtedy aktivisti ako Iveta Radičová organizovali petície za zachovanie spoločného štátu Čechov a Slovákov. Súčasná hystéria vyvolávaná poslancom NR SR Jánom Budajom (OLaNO-NOVA) už nenecháva nikoho na pochybách, že nejde o Mečiarovu amnestiu, ale o „očistenie sa od ľudí“, ktorí boli pri založení štátu. A „treba sa dostať ďalej (než len zrušiť amnestie), tí ľudia žijú medzi nami“, otvorene vyzýva Budaj.

■ MAJDAN NA OBZORE

Knižka obsahuje aj okolnosti vzniku druhej Slovenskej republiky a problémy, ktoré ju sprevádzali. Húska ako jeden z kreatorov samostatného štátu odhaľuje ťažkosti, ktoré musela vtedajšia politická garnitúra zdolať. Slovenským čitate-

lom odporúča, „aby si prečítali znenia ultimátnych memoránd MMF a SB, čo chrliť na prvú vládu osamostatneného Slovenska, v ktorých bohorovne tvrdili, že ak sa slovenské osamostatnenie (1993) nebude riadiť ich radami, tak do troch mesiacov sa nová slovenská mena viac ako stopercentne znehodnotí a vyvolá superinfláciu, o niekoľko mesiacov nebude mať SR na výplatu verejných zamestnancov a pre absolútny nedostatok zásoby tvrdých mien úplne stratí solventnosť...“ Takto vitál radikálny výkvet Západu novú republiku v srdci Európy. Aktuálne aktivity okolo tzv. Mečiarovej amnestie iba potvrdzujú záujem svetových hegemonov o nastolenie konfliktov a rozklad štátu. Podobnosť s vývojom v Ukrajine nie je náhodná.

Húska konštatuje: „Máme trpkú skúsenosť, že po zrútení totality v Česko-Slovensku boli reaktivované centrály demokratických strán kontaminované doktrínou, že legitímne emancipačné hnutia musia považovať vlastenecké sebaurčujúce ciele za politické tabu. Tak sa napríklad na Slovensku stalo, že rodiace sa kresťanské hnutie (KDH), ktoré sľubovalo nielen duchovno-mravnú, ale aj sebaurčujúcu obrodu, v oboch smeroch zlyhalo.“ Na inom mieste spomína, že „ŠtB dokonca navrhla aj do tajnej cirkvi svoje ‚volavky‘ a tie všetky na diskretný povel prešli do KDH.“

Spomína tiež prípad Daniela Lipšica, o ktorom sa vyjadril, že „vo svojich parlamentných vystúpeniach a vo funkcii ministra vnútra sa neriadil kresťanským, a už vôbec nie slovenským étosom“. Ako príklad v knihe uvereňuje medializovaný škandál, keď ako minister vnútra dal odpočúvať svojho kádeháckeho kolegu Horta a ešte neskôr sa z kovaného kádeháka stal politik, ktorý sa čochvíľa hlásil do iných strán a takisto ich rýchlo menil“. Išlo len o dôsledky nedorozvinutosti slovenskej synergie duchovného a národnostného princípu?

Aj v súčasnosti sa aktivizujú sily, ktoré si hovoria kresťanské. Napríklad Nadácia Antona Tunegu. Na jednom z podujatí tejto nadácie zazneli názory na modernú kresťanskú demokraciu, ktoré takmer nič nemali spoločné s kresťanstvom. Už len skutočnosť, že sa na ňom zúčastnil a aktívne prejavil Grigorij Mesežnikov, hovorí o kvalite kresťanského základu tohto spoločenstva. Na inom diskusnom fóre išlo o budúcnosť Európskej únie. Aj keď niekoľkokrát zaznelo spojenie kresťansko-demokratické, v konečnom dôsledku sa diskusia viedla v požadovanom, politicko-korektnom smere: naďalej pokračovať v nastúpenom trende. A ako je známe, ten presadzuje gender ideológiu a multikulturizmus. Dokonca v diskusii odznela požiadavka, že Slovensko by malo prijať kritiku EÚ, lebo v imigračnej politike je málo solidárne.

■ TRVALÁ ISLAMIZÁCIA

Húska pomocou poznatkov DNA v knižke tvrdí, že terajšie slovenské populácie vykazujú osemdesiatštyri percent zrodnej genetickej výbavy s obyvateľmi pred dvadsaťdeväť- až tridsaťtisíc rokov. Ozrejmuje, ako sa v priebehu vekov dostávali do závislosti dobyvatelov: „Intaktná staroslovenská identita Hornej zeme a veľkej časti Dolnej zeme bola katastroficky narušená až tatárskym (mongolským) vpádom a úplnou porážkou uhorských vojsk vrátane smrti svetských i cirkevných nobilit na rieke Sále,“ uvádzajú autori. A podľa nich „konečnú ranu dostali staroslovenskí autochtóni tureckým vpádom“. Podotýkajú, že „v kontexte trvalého islamského expanzionizmu možno súčasnú infiltráciu moslimských ilegálnych votrelcov v hávoch tripiacich utečencov považovať za tretí pokus o islamizáciu Európy“.

■ CENNÉ SVEDECTVÁ

Autori v knihe publikujú cenné svedectvá o súperení Východu a Západu. Podľa autorov západné štáty fungujú podľa známeho Disraeliho sloganu o britských záujmoch, že Británia nikdy nemala ani nemá stálych spojencov, iba stále britské záujmy. Upozorňujú svetovú umiernenú verejnosť, aby sa starala o demaskovanie podlych plánov. Lebo tak ako sa Lenin zaviazal Nemecku v dvadsiatych rokoch minulého storočia za finančnú a zbrojnú pomoc, že vyvedie Rusko z prvej svetovej vojny a odovzdá najúrodnejšie územia (černozeme) ruského impéria Nemecku, neďávno G. Friedman povedal, že USA nevyprovokujú Rusku vojnu hneď, ale budú ho stále škrtiť a zraňovať malými vojnami a ekonomickými sankciami. To, že sa Čína do dňa na deň stáva významnejšou mocnosťou, nie je náhoda. Už päťsto rokov pred našim letopočtom čínsky cisár Sun-C radil svojim nástupcom: „Rozkladajte všetko, čo je v krajine nepriateľa dobré. Zapleťte zástupcov vládnučích vrstiev do zločinných podnikov, podkopávajú aj ináč ich postavenie a vážnosť, vydávajte ich napospas verejnému opovrhovaniu spoluobčanov. Využívajte spoluprácu aj tých najhnusnejších ľudí. Zasielajte nejednotu a hádky medzi občanmi. Povzbudzujte mladých proti starým. Znehodnocujte staré tradície a idoly. Buďte veľkodušní v ponúkaní a daroch, aby ste mohli kúpiť správnych komplicov, nešetrite sľubmi ani peniazmi, pretože to prináša vysoké úroky.“

Kto si lepšie osvojil rady čínskeho cisára – Východ alebo Západ, sa dá celkom dobre identifikovať. Ukrajina môže slúžiť ako školský príklad použitia doktríny čínskeho cisára.

Čo povedali o sebe: Autori sa cítia byť deti Božie, kresťania, „pápeženci“, humanisti, altruisti, Európania, Stredoeurópania, Slováci, pacifisti, uzmierovatelia, samaritáni a „ponaučiteľia“.

Čo dodať? Kto má úprimný záujem nájsť sa v súčasnom labyrinte záujmových sfér, knižka ponúka skvelé sprievodcovské služby.

GLOSA

„Úloha osobnosti v dejinách pozostáva prakticky z ochoty dotýcť sa osoby zomrieť alebo sa nechať zabiť skôr, ako stačila odvolať...“ Tento citát je z piesne Karla Kryla. Básnik s gitarou a zároveň prozaik a publicista s neveriteľne presnou intuíciou, ktorá mu napokon spôsobila v Čechách mediálnu nepriazeň až bojkot. Ostatne, ani naše vtedy čerstonové slovenské takzvané mienkotvorné médiá sa nepretekali v tom, aby dali bardovi prednovembrového odporu proti totalite, básnikovi známemu od Ašu po Humenné nejaký väčší priestor. Ten už mali iní ľudia. Karlovi Krylovi nepomohlo ani protestné, na reakciu vyzývajúce gesto prijatia slovenského občianstva.

Osobnosť v dejinách

Jeho vina totiž bola, že sa odmietol zúčastniť na všeobecnom mediálnom nadšenom „hosana“ pre vtedajších, náhle sa vynorivších mocných. Mediám zmanipulovaný dav teda v súlade s biblickou tradíciou začal volať „ukrižuj!“. Tento príklad nad iné výrečné sa dnešnými mediálnymi manipulátormi cudne obchádza. Autor skladieb ako Bratříčku, zavírej vrátka, Pochod Gustapa, Na hrobě neznámého vojína a mnohých, mnohých ďalších, ktoré si tajne nahrávali a opisovali státisíce najmä mladých ľudí v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch, bol pre nových mocipánov absolútne nevhodný človek. Už vtedy v novembri '89 bol omnoho väčšou celebritou ako zopár chartistických kaviarských elitárov na čele s úplne neznámym, ale zato o to bohatšie plateným dramatikom. Jeho texty sa spievali, jeho verše sa recitovali, jeho tvár poznal každý.

Začali sme s „úlohou osobnosti v dejinách“. Dnes sme svedkami toho, ako médiá usilovne pracujú na „novom pohľade na dejiny“. Základom je najprv zneistiť a potom zmanipulovať masu. Keď je dejinná postava z nejakého hľadiska nejednoznačná, no pre súčasné ciele potenciálne riziková, preč s ňou.

V posledných rokoch sa môžeme stretnúť najmä na českých internetových serveroch s útokmi bežných diskutujúcich na adresu dávneho vojvodu Jana Žižku. Lúpežník a vrah sú bežne používané synonymá. Ešte šťastie, že príslušníci (podľa prieskumov) najateistickejšieho národa v Európe nezačali zatiaľ pomníky tejto historickej osobnosti polievať červenou farbou, prípadne rovno žiadať o ich likvidáciu. V našich podmienkach, odhladnuc od osoby prvého prezidenta Slovenskej republiky, sa volia trochu iné prostriedky. Nad štúrovcami a ich nasledovníkmi sa nenápadne zavrela mediálna hladina, a keď ich niekedy kvôli výročiu musia aj mainstreamové periodiká spomenúť, tak v reakcii na tých, ktorí si ich pripomínajú, znie z internetového priestoru znôška invektív o starých „zapradených“ štruktúrach. A medzi tieto „utajované“ osobnosti patrí nesporne aj generál Rastislav Štefánik, ktorého výrocie tragickéj smrti sme si neďávno pripomenuli.

Maroš M. BANČEJ

NA MARGO

Prvá Slovenská republika vo vojnovom období priniesla pre slovenský národ pozitívna i negatíva. Štát vyhlásil Slovenský snem a svojim vznikom zabránil obsadeniu slovenských území Poliakmi a Maďarmi. Pozitíva sa prejavili aj v hospodárskej politike. Mali sme silnú menu a počas vojny sme nezažili prídelový systém. Na druhej strane – štát vznikol v područi hitlerovskej Tretej ríše. Vyhlásil vojnu USA i Spojenému kráľovstvu. Slovenské jednotky, napríklad tzv. Rýchla divízia, bojovali aj na území Sovietskeho zväzu proti Slovanom – Rusom. Určite Slováci neboli vojnovými agresormi, skôr naopak. Napokon, medzi vojnovými zločinami druhej svetovej vojny nebol na zozname ani jeden Slovák.

Čierne miesto histórie

Historickým problémom boli deportácie slovenských Židov do koncentračných táborov. V septembri 1941 – podľa nacistického vzoru – prijali slovenskí poslanci prísne rasové zákony, tzv. Židovský kódex. Tieto normy prikazovali Židom nosiť žltú šesťcípku hviezdu, šesťnásť- až šesťdesiatroční muži museli núteno pracovať a židovské majetky konfiškovať arizátori. Temné obdobie sa začalo na jar v roku 1942, keď zo Slovenska odišli prvé vlakové transporty. Nielen samotní Židia, ale i oficiálni predstavitelia Slovenského štátu na čele s prezidentom J. Tisom si spočiatku mysleli, že transporty smerujú do pracovných táborov. Veď Slovensko muselo za každého vysťahovaného zaplatiť Nemcom päťsto mariek. Podľa dostupných informácií nie je známe, že slovenskí politici skutočne vedeli, že vlaky majú konečnú v koncentračnom tábore Osvienčim. Napokon ani samotný poverenec Hitlera, ktorý mal na starosti židovskú otázku na Slovensku, Dieter Wisliceny nevedel o vyhľadávacích táboroch. Až na jeseň 1942 mu to prezradil A. Eichmann. Transporty koncom októbra na Slovensku slovenská vláda 1942 zastavila. Napriek tomu do koncentračného tábora Osvienčim a iných táborov vyviezli päťdesiatosem tisíc slovenských Židov.

Na druhej strane načim uviesť, že slovenská administratíva od začiatku prijatia Židovského kódexu uplatňovala pre slovenských Židov rôzne výnimky. Podľa odhadov sa takto vyhlo smrti šesťnásť tisíc Židov, možno aj viac. Výnimky štát dával, keď sa jeho predstavitelia od slovenských vojakov prichádzajúcich z frontov, ale i od židovských utečencov dozvedeli, čo sa v koncentračných táboroch skutočne deje. Slovenské národné noviny priniesli svedectvo o tom, ako samotný J. Tiso zachránil pred transportom osemsto detí v ozdravníniach vo Vysokých Tatrách. Po roku 1944 zorganizovalo transporty už len velenie nemeckej armády na Slovensku a bez oficiálneho súhlasu slovenskej administratívy. Nemci vyviezli zo Slovenska vyše dvanásť tisíc Židov – desať tisíc sa nevrátilo.

Smrť takmer sedemdesiat tisíc slovenských Židov v koncentračných táboroch je bezpochyby čiernym miestom našej histórie. Téma Slovenského štátu stále rezonuje v spoločnosti a vytvára i napätie. Jedni Slovenský štát zatracujú, iní velebia. Nastal čas, aby sa s týmto dedičstvom vyrovnali historici bez emócií, vedecky. Ale nie tak, že iný vedecký názor a poznanie budú okamžite nálepkané všetkými izmami, ktoré existujú. Sloboda vedeckého skúmania a sloboda slova musia byť v tomto procese zaručené.

Maroš SMOLEC, šéfredaktor Slovenských národných novín

Deportácie boli tragédia, ktorej sa nevyhla nijaká krajina pod nemeckou kontrolou

O tragických transportoch z marca 1942

František VNUK – Foto: internet

DRUHÁ ČASŤ

Štrnásť marec a tiež osemnásť apríl sú vždy príležitosťou pre všetkých kritikov a nežičlivcov slovenskej samostatnosti prevetrať staré predsudky a oprášiť svoje, neustálym opakovaním ošúchané výčitky na adresu tých, čo slovenskú samostatnosť vyhlásili a štát šesť rokov riadili. Ich lamentácie sa pritom nezaobídu bez poukázania na tragický osud Židov a na ich utrpenie, ktoré rozhorčene pripisujú najmä prezidentovi Tisovi. Čitateľ a poslucháč týchto elégií má nadobudnúť dojem, že okrem deportácií Židov sa v rokoch 1939 – 1945 na Slovensku nič iného nedialo!

Prvým autentickým svedectvom o táboroch smrti bola správa mladého slovenského Žida Dionýza Lenárta, ktorému sa koncom júna 1942 podarilo ujsť z koncentračného tábora Majdanek. (Rothkirchen, L.: The Destruction of the Slovak Jewry; A Documentary History, Jerusalem 1961, s. 166 – 204) Je pozoruhodné, že práve v tomto čase nastáva u nás prerušenie deportácií. Nemecký vyslanec H. E. Ludin hlásil do Berlína 26. júna 1942, že „akcia evakuácie Židov zo Slovenska uviazla na mŕtvom bode“. Inými slovami: deportácie boli zastavené.

■ SPOJENCI TAJILI

V tejto súvislosti treba zaznamenať správu, ktorú v auguste 2009 priniesla katolícka tlačová agentúra Catholic News Service. Agentúra cituje príspevok v L'Osservatore Romano, v ktorom sa uvádza, že americká a britská vláda v auguste 1942 už „vedeli, že nacisti plánujú vykožičiť všetkých Židov v Európe (knew that the Nazis were planning to exterminate all the Jews of Europe)“. L'Osservatore Romano reprodukuje relevantný dokument a uvádza úryvky z denníkov Henryho Morgenthaua Jr., ktorý bol počas vojny americkým ministrom financií. Morgenthau zaznamenáva, že americké vládné kruhy celých osemnásť mesiacov túto informáciu tajili, „vyhýbali sa svojej tvrdej zodpovednosti, odďaľovali veci, keď sa im predložili konkrétne návrhy na záchranu Židov, a dokonca zakazovali uverejniť informácie o týchto ukrutnostiach (dodged their grim responsibility, procrastinated when concrete rescue schemes were placed before them, and even suppressed information about atrocities)“.

Kým Spojenci nepodnikli za osemnásť mesiacov nič, hoci o ukrutnostiach vedeli, Slováci zastavili deportácie, keď mali dôvod veriť, že sa so Židmi zaobchádza neľudsky. Alexander Mach sa vo svojich spomienkach o tom vyjadruje v tom zmysle, že vyslancovi Ludinovi sú odsunutí Židia v táboroch usmrcovaní, viac ani reči nemôže byť o pokračovaní, viac nebude ani jeden Žid vyvezený.“ (Mach, A.: Z ďalekých ciest, Martin 2009, s. 198 – 201) Mimochoďom, Machovi túto zásluhu uznal aj Národný súd, ako to možno nájsť v rozsudku, kde sa hovorí, že obžalovaný Mach „zastavil deportáciu Židov do Poľska, ako náhle nadobudol pevného presvedčenia, že sú tam usmrcovaní“. (Rozsudok Národného súdu, Tnľud 6/46, str. 142)

■ AKO ÚKRYT

Pokiaľ z iných oblastí okupovanej Európy odchádzali do koncentračných táborov ďalší úbožiaci, slovenská vláda vytvorila u nás natoľko bezpečné podmienky, že na Slovensko prichádzali a záchranu tu hľadali aj Židia zo susedných oblastí, predovšetkým z Maďarska. Nemecký vyslanec Ludin sa v jednej svojej správe z augusta 1944 priamo dožaduje zásahu proti Židom, ktorí utiekli z Maďarska a skrývajú sa na Slovensku. Ich počet sa odhadoval na „niekoľko tisíc“. Vyslanec Ludin upozorňuje na to, že „len v zriedkavých prípadoch sa stalo, že by polícia týchto utečencov pochytila



Voči Židom sa správali nadradene najmä uniformovaní príslušníci moci.



Razie v židovských štvrtiach prebiehali vo všetkých Nemcami okupovaných štátoch.

a odovzdala do pracovného tábora. Väčšina z nich našla úkryt a prístrešie u svojich príbuzných na Slovensku. Wisliceny (nemecký poradca pre riešenie židovskej otázky; FV) tvrdí, že ide o tisíce utečencov; jeho údaje sú však v rozpore s oficiálnym hlásením slovenského ministra vnútra, ktorý hovorí, že z Maďarska prišlo na Slovensko ilegálne iba málo Židov, pretože on nariadil prísny pohraničný dozor. Nazdávam sa však,“ píše vyslanec Ludin, „že tento rozporný názor (na počet utečencov z Maďarska; FV) má svoj pôvod v povrchnom alebo nepresnom informovaní ministra vnútra jeho podriadenými orgánmi. A práve tento prípad naliehavo ukazuje, ako je potrebný priebežný odborný dozor“. (Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918 – 1945, Serie E, Band VIII; 1. Mai 1944 bis 8. Mai 1945, Güttingen 1979, s. 315 – 318)

■ MAĎARSKÍ ŽIDIA

O tomto zhovievavom postoji slovenskej vlády k židovským utečencom z Maďarska vtedajší minister vnútra A. Mach napísal: „Náš vyslanec v Budapešti Spišiak mal príkaz, vydaný v máji 1944, aby umožňoval Židom cestu na Slovensko, kde boli chránení. O tom sú dokumenty. Napríklad maďarská vláda až v Berlíne protestovala, že slovenská vláda robí prekážky vláde maďarskej v jej protižidovských opatreniach, konkrétne aj vydávaním pasov Židom utekajúcim z Maďarska na Slovensko. Tieto protesty a naša odpoveď na ne boli pri mojom súde

čítané.“ (Mach, A.: Z ďalekých ciest, Martin 2009, s. 310)

V lete 1997 bol vyslanec Ján Spišiak poctený titulom Spravodlivý medzi národmi. Pri tejto príležitosti sa v slovenských oznamovacích médiách uvádzalo, že vyslanec Spišiak vydal prenasledovaným Židom osem tisíc slovenských pasov, aby mohli odísť (vo väčšine prípadov vrátili sa) na Slovensko, kde boli v tom čase oveľa bezpečnejší než v Maďarsku. On sám prevážal mnohých Židov v aute s diplomatickým označením.

Koncom roka 1942 žilo na Slovensku 21 519 Židov. Z nich asi šesťnásť tisíc bolo chránených prezidentskou alebo rezortnou výnimkou alebo boli prekrstení, alebo žili v zmiešanom manželstve. Títo nepodliehali predpisom Židovského kódexu. Ostatných Židov postupne deportovali do pracovných táborov, ktoré boli pre nich zriadené v Novákoch, v Seredi a vo Vyhniach.

A tu opäť treba zdôrazniť, že slovenské pracovné tábory pre Židov nemožno nijako porovnávať s nacistickými koncentrákmi, so sovietskymi gulagmi alebo so zbernými a s pracovnými tábormi v ľudovodemokratickom Česko-Slovensku po skončení vojny v roku 1945. Tieto tábory si vo veľkej miere spravovali Židia sami. Rodiny boli udržiavané pohromade. Pracovná povinnosť sa netýkala mládeže do štrnásť rokov a osôb nad šesťdesiat rokov, matiek s malými deťmi a jednotlivcov uznaných za chorých. Pracovalo sa väčšinou v táborových dielňach a len v niektorých prípadoch na pracoviskách mimo táborov (napr.



Transporty Židov boli v celej Európe.

pri hydrocentrále v Ilave alebo pri stavbe športového štadióna v Žiline). V dielňach sa produkovali textilné, čalúnkové, chemické výrobky, vykonávali zámočnícke, stolárske a iné ručné práce (SNA Fond S, S-32-6). Pracovníci boli za svoju prácu platení, sobota popoludní a nedeľa boli dňami odpočinku. V týchto táboroch nikto nezomrel od vysilenia, od hladu alebo od zlého zaobchádzania. Deportované osoby mohli opustiť tábor na prepusťku.

■ JASLE V TÁBORE

Historik Ivan Kamenec takto vykreslil tamojšie pomery: „V židovskom pracovnom tábore v Novákoch mali poľnohospodársku výrobu na 15 hektároch pôdy. Slúžila na zásobovanie zeleninou a živočíšnymi produktmi. Postupná konsolidácia a upevňovanie hospodárskeho postavenia tábora dovoľovali vybudovať v ňom niektoré sociálne zariadenia, ktoré by sme asi ťažko našli v podobných židovských inštitúciách na európskom území kontrolovanom fašistickým Nemeckom. V roku 1944 boli v nováckom pracovnom tábore už vaňové kúpele, plavecký bazén a športové ihrisko. Veľkou zvláštnosťou židovských pracovných táborov bolo to, že sa v nich zriadili detské jasle, opätovne a obecné školy. Táborovú školu prebralo do svojej kompetencie ministerstvo školstva a národnej osvety, čo dalo škole podklad k legálnej platnosti. Okrem toho sa v nováckom tábore pre 14- až 16-ročných zaradcov usporiadali odborové kurzy v rozličných remeselníckych odboroch a dospelí príslušníci navštevovali pravidelné kurzy slovenského jazyka. Pre prestarých príslušníkov tábora sa zriadil v Novom Meste nad Váhom starobinec. Nespornou zvláštnosťou tábora v Novákoch bolo aj to, že sa tu usporadúvali bohoslužobné obrady židovské i kresťanské.“ (Horná Nitra, Vlastivedný zborník, č. 3/1966, s. 51 – 68)

Tábory boli vysoko aktívne podniky, pracovná morálka bola veľmi dobrá a o nejakých sabotážnych akciách nebolo ani chýru. Osídlení iste neboli so svojim postavením spokojní, ale zároveň vedeli, že každá iná alternatíva by bola neporovnateľne horšia, a preto sa primerane správali. O ich postoji k životu v táboroch svedčí aj príhoda, ktorá sa odohrala koncom augusta 1944, keď vypuklo povstanie a tábor vo Vyhniach sa nachádzal na povstaleckom území. Povstalecké vedenie tábor rozpustilo. V úradnom hlásení sa takto opisuje výsledok tohto zákroku: „Tábor vo Vyhniach bol 29. augusta rozpustený. Po rozpustení ostalo v ňom asi 150 Židov, ktorí nemali kde ísť, a preto dobrovoľne prehlásili, že budú v tábore ďalej pracovať a dávajú sa k dispozícii SNR v Banskej Bystrici. ... Dňa 8. septembra prišiel do Vyhíň Vojtech Felcán, učiteľ z Novej Bane, poverený SNR v Banskej Bystrici spravovať tábor.“ (SNA PV-PT VI/4, kart. 9)

Symbols opúšťajú kultúrnu sféru a miera do priestoru politiky

Ostro sledované metafory a symboly

Alexander GOCZ – Foto: archiv

Dejiny umenia hovoria o tom, že umelecké – najmä básnické – hnutie pomenované ako symbolizmus vzniklo v osemdesiatych rokoch 19. storočia. Druhá polovica dvadsiateho storočia si zo symbolizmu požíkala práve kľúčové slovo „symbol“ a urobila z neho prenesene kľúč k politickým a sociálnym zmenám, ktoré otriasali svetom v období dvoch svetových vojen, a ako badáme aj dnes v 21. storočí.

Prípravený maturant by mohol na otázku o symbolizme vymenovať klasikov francúzskej poézie, akými sú Verlaine či Baudelaire, prípadne by mohol spomenúť aj Ivana Kraska či Emila Boleslava Lukáča. O zopár dekád starší súčasník, ktorý neabsolvoval umenovednú fakultu, ale bol vnímavý na dobu, ktorú prežil, by mohol spomenúť iné symboly. Napríklad v takzvanom „východnom bloku“ zakazované dlhé vlasy a džinsy v ére skupiny Beatles, teda v šesťdesiatych rokoch, prípadne nevdôlu príslušníkov Verejnej bezpečnosti, keď zbadali, že má niekto na tričku či bunde na Západe všeobecne rozšírený takzvaný „znak hippies“, to znamená kruh so „stračou nôžkou“ uprostred. Ale éra symbolov sa ešte len chystala k hlavnému náporu.

OD METAFORY K REKLAME

Štúrovskí básnici mali vo svojej tvorbe do istej miery zaužívané symboly v podobe metafor. Napríklad sokol či orol boli symbolmi junáka bojujúceho proti krivde. Lalia bola symbolom čistoty a nevinnosti a dub symbolom sily a stálosti napriek všeobecnej spoločenskej nepriazni. S postupom času sa rôzne symboly stali súčasťou spoločenského

života a iných sa začala zmocňovať napríklad reklama. Vraník na zadných nohách sa stal synonymom sily a rýchlosti, včelí úl symbolom šporovlivnosti (pozri úle na sporiteľniach a bankách pred rokom 1945), bocian znamenal prírastok do rodiny a lipová ratolesť čestnou súčasťou vyznamenani. Iné symboly sa naopak zapísali ako neblahá súčasť neľudských a despotických režimov. Stačí spomenúť nacistický hákový kríž, pôvodne svastika, ktorá bola niekoľko tisícročí symbolom slnka a kolobehu života od Indie až po severoamerických Indiánov, prípadne kosák a kladivo, ktorých konotácia je historicky nemenej varujúca počtom obetí, ktoré si táto ideológia vyžiadala.

HRA S ČÍSLAMI

Ezoterickú filozofiu čísel nazývame numerológia. Ak ju aplikujete napríklad na číselnú hodnotu mena a vyjde vám číslo jeden, tak ide o „agresívneho, odvážneho a dominantného človeka“. Šesťka podľa týchto metafyzických prameňov označuje „závislého, spofahlivého a usadlého jedinca“. Vyším stupňom je takzvaná gematria, ktorá je podľa ezoterikov „súborom základných

kabalistických poučiek k dekódovaniu posvätného textu“, najčastejšie zo Starého zákona, pričom každé písmeno dvadsiatich dvoch písmen hebrejskej abecedy má svoju číselnú hodnotu. Všeobecne je medzi ľuďmi populárne číslo sedem, obavy vzbudzuje trinásťka, tri šestky si niektorí jedinci spájajú s diabolskými silami a číslo šesťdesiatdeväť je zasa erotickým symbolom. Nedávno v našich médiách prebehli sugestívne správy o extrémistoch, v ktorých sa spomínali najmä čísla štrnásť, osemnásť či osemdesiatosem. Numerológia? Kabala? Nie. Tieto čísla sú súčasťou policajných protixtrémistických manuálov, ktoré si každý môže vyhľadať na internete. Je však podobná kampaň produktívna? A pre koho? Pre slušných ľudí alebo pre extrémistov?

NASPÄŤ NA ZEM

Zámerné sme zvolili ako ilustráciu k textu rytinu Albrechta Dürera s názvom Melancholia. Symboliku tohto majstrovského diela sa pokúšal vyložiť celý rad umenovedcov. Ak by sme boli zlomyseľní, všimli by sme si na obraze tabuľku s číslami, kde nájdeme „zlovestné“ číslo štrnásť. Žeby bol norimberský majster



Aj na tomto výreze z rytiny Albrechta Dürera je hra astrálnych symbolov a čísel.

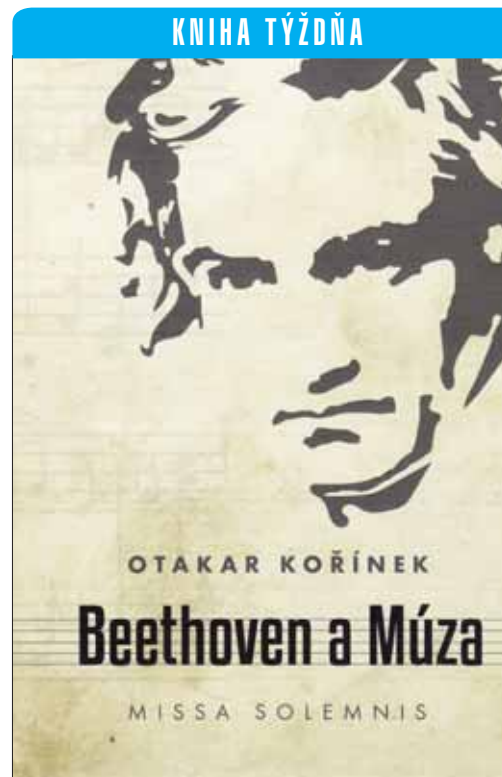
zo 16. storočia propagátorom extrémizmu?

Podľa niektorých sociológov sa v súčasnosti objavujú v mladej generácii vyššie stresové faktory ako u seniorov, ktorí prežili veľkú časť života pred novembrom 1989. Ide najmä o existenčné obavy, ktoré sú spojené s čoraz povrchnejšími sociálnymi väzbami. Skrátka, partnera, rodinu a priateľov nahrádzajú povedzme sociálne siete. A obavy hypotekárnych nevoľníkov napríklad pred stratou zamestnania z bársakých dôvodov, ktoré si bežný človek ani neuvedomí, napomáhajú rast takzvaného indexu strachu. Senzáciechtivé médiá zdôrazňujú napríklad čísla namiesto toho, aby išli po podstate veci, teda po podhubí extrémizmu. Treba vytvoriť takú klímu v spoločnosti, ktorá by akékoľvek extrémne názory v zárodkoch eliminovala. Represia musí mať solídny právny podklad, a nie „numerologické indície“, ktoré štandardný právnik na

súde jednoducho zmetie zo stola. A výsledok? Paradoxne prináša body tým, proti ktorým bol pôvodne namierený. Celospoločenský konsenzus by sa nemal so zbytočným humbugom sústreďovať iba na vonkajšie prejavy reprezentované znakom či číslom. Pre spomínaných jedincov je najmenej vymýšľať si stále nové kombinácie čísel či znakov, a povedané slovami istého Lenina, ak sa nájdú „užitoční idioti“, ktorí tieto „znaky“ budú hlasne napádať, extrémizmu nezabránia a normálnym ľuďom pridajú ďalší kameňok do mozaiky obáv. Nemám na tričku nevhodné číslo, prípadne obuté nevhodné topánky? Pred rokom 1989 to bol „znak hippies“ či nášivka niektorej metalovej kapely. Dnes to môže byť aj nášivka kvetu plesnivca, keďže pred pár rokmi prebehla podobná kauza v prípade skautského oddielu v susedných Čechách. Len čo sa niečo umelo zvýrazňuje, je to indikátor nástupu neslobody.

Majster a nesmrteľná milenka múza

Otakar Kořínek: Beethoven a Múza, Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2016



Keby ste sa spýtali prekladateľa, publicistu a prozaika Otakara Koříneka, aký je rozdiel medzi prekladateľom a spisovateľom, azda by vám odpovedal nasledovne: Spisovateľ si musí odpovedať na dve otázky. Prvou z nich je čo a druhou ako. Prekladateľ zvyčajne odpovedá len na otázku ako.

Otakar Kořínek patrí medzi skutočne špičkových slovenských prekladateľov z angličtiny, o čom okrem iného svedčí aj fakt, že je štvornásobným držiteľom prestížnej prekladateľskej Hollého ceny, pričom určite tento počet ešte vzrastie. Len málokto z čitateľov svetových bestsellerov, ktoré preložil, však vie, že je zároveň aj veľkým milovníkom klasickej hudby a klaviristom, ktorý už prekračuje amatérske hranice, pričom jeho hudobnou láskou je najmä Ludwig van Beethoven. Práve tento skladateľ autora fascinoval a fascinuje natoľko, že sa rozhodol napísať novelu, v ktorej sa rozhodol tohto génia hudby sprítomniť. Autor tu nezvolil klasickú románovú či poviedkovú formu, ale formu fiktívneho rozhovoru medzi skladateľom a jeho múzou, vďaka čomu plasticky vystupuje jeho skladateľské i ľudské krédo. Múza, bytosť božského pôvodu, obdaruje talentom toho či onoho človeka a ten je potom povinný skladať plody talentu k jej nohám. Beethoven v tomto zmysle múzu odvrhol a plody talentu, ktorým ho obdarovala, skladá k nohám ľudstvu, prostému človeku. Nielen pre každého milovníka klasickej hudby, ale aj pre laika je táto kniha magickou bránou do krajiny inšpirácie pretavenej do nesmrteľných skladieb. Kořínek opisuje scenérie a duševné stavy svojho slávneho hrdinu s takou presvedčivosťou, že ak si čitateľ k čítaniu knihy pustí niektorú z majstrových skladieb, bude mať v dobrom slova zmysle multimediálny zážitok. A toto vonkoncom nie je pri knihách podobného žánru bežné.

(mab)

MEDAILÓN



Na našom knižnom trhu máme niekoľko autorov, ktorí sa od čias Vojtecha Zamarovského upisali nelahkej úlohe priblížiť, a teda spopularizovať históriu čitateľom, ktorí v knihe nehľadajú len lacnú oddychovú lektúru. Medzi týchto autorov, navyše so širším mediálnym záberom, patrí aj Pavel Dvořák.

Narodil sa 13. mája 1937 v Prahe. Od roku 1939 žije na Slovensku, kde v roku 1960 absolvoval štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, odbor

Za tajomstvami a objavmi histórie

historia. Pracoval vo viacerých periodikách na Slovensku i v Čechách, napríklad vo vydavateľstvách OPUS a Práca, v Historickom ústave SAV v Bratislave a v Archeologickom ústave SAV v Nitre a štyri roky tvoril v slobodnom povolaní. V roku 1991 založil a podnes vedie vlastné Vydavateľstvo RAK v Budmericiach, ktoré sa špecializuje na prezentovanie prameňov k dejinám Slovenska a Slovákov, na memoárovú literatúru, ale aj na vlastné knihy jeho i ďalších spisovateľov žánru literatúry faktu. Žije v Budmericiach.

Pavel Dvořák patrí k najvýznamnejším autorom, ktorí formovali u nás žáner literatúry faktu. Aj keď svoju literárnu tvorbu začal poviedkami uverejňovanými v literárnych časopisoch, čoskoro sa čoraz väčšmi orientoval na popularizovanie histórie. Zvlášť ho zaujali dejiny dávneho Slovenska. Tak sa zrodili jeho štvorväzkové Odkryté dejiny, ktoré napísal v rokoch 1974 – 1980 a v ktorých sprítomňuje epochy od praveku cez obdobie Veľkomoravskej ríše až po stredovek. Dôležité miesto v Dvořákovskej bibliografii však okrem iných kníh zaberajú aj diela ako Kto zabil Viliama Žingora či Krvavá gróška o zlovestne známej Alžbete Bátoriovej. Širšej verejnosti je Pavel Dvořák známy najmä ako autor scenárov a zároveň zasvätený sprievodca našou dávnou históriou v televíznom seriáli Stopy dávnej minulosti. V týchto dňoch sa historik a spisovateľ Pavel Dvořák dožíva významného jubilea – osemdesiatich rokov. V mene SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Už od pomerne útleho detstva ma lákala profesia objaviteľa. Najprv len tak mimochodom. Objavil som napríklad, kam rodičia zašili vianočné darčeky. Neskôr sme s Miškom od susedov objavili, kde jeho otec schováva v garáži ribezľové víno, čo neostalo bez následkov na našom zažívacom ústrojenstve. Keďže ako objaviteľ som už mal neblahé skúsenosti, rozhodol som sa skôr vynachádzať. Jeden z mojich prvých vynálezov bolo slivkové ražniči. Slivky sa dovtedy dali v podstate jesť pod stromom. Do vreciek na krátkych nohavičkách sa ich veľa nezmesťilo a navyše mali

tendenciu rozpučiť sa. Napríklad pri preliezaní plota. Nasledovali disciplinárne opatrenia zo strany mamy, ktorá musela tie zahnuté gate prať. No a ja som vynášiel,

že takto spracované slivky majú oveľa lahodnejšiu chuť.

Roky plynuli a ja som zistil, že vynálezat' je určite ťažšie, ako objavovať. Poviem to na príklade.

Ako som sa cieľavedome stal objaviteľom

že keď si odrežem mladý agátový konárik, obielim ho od kôry a na jednom konci zastrúham, môžem naň nastoknúť celkom slušný počet rozpolených vykôstkovaných sliviek. Transport je oveľa ľahší, ba aj následná konzumácia v bezpečných končinách je taká noblesnejšia. Můj vynález sa medzi mojimi kamarátmi mimoriadne ujal, ba mnohí začali tvrdiť,

Kým taký Tesla vynalezol svoj transformátor, nespočetnekrát ho kopl elektrina a ešte mu aj polovicu vynálezov ukradli. Ujo Einstein si takto chodil po uliciach Ženevy ako solídny úradník a idúcky večer z patentového úradu objavil pri pohľade na svetlo pouličnej lampy základy svojej všeobecnej teórie relativity. Doma to už len hodil na papier a odvtedy

je slávny napriek tomu, že drvivá väčšina jeho obdivovateľov vie iba chronicky známy vzorec, ale netuší, čo znamená. Ja som mal rovnako oči otvorené a cestou

úlohy pred vyučovaním. Päťka v klasifikačnom hátku vážne atakovala môj takmer už hotový objav...

Úsilie objavovať ma však neopustilo ani na dospelé koliená. Nedávno som zistil, že keď sa snažím strčiť takzvané „mikro USB“ z nabíjačky do príslušného otvoru mobilu, vždy traťím naopak. Tak som sa rozhodol, že tesne pred „zástrkom“ koncovku otočím. A čuduj sa svete, vždy sadla. Už som mal svoj objav teoreticky spracovaný a nezabudol som sa pochváliť polovičke. Tá sa zamyslela a povedala pamätnú vetu: Mne by, macko, stačilo, aby si objavil, kde si zastrčil to vyúčtovanie najomného za minulý rok. Ženy skrátka nechápu objaviteľov.

Marek DANKO

Juraj KAZAMEK sa z baníka stal za morom uznávaným husľovým virtuózom

Z kroniky pozoruhodných osobností Betliara

Edita KUŠNIEROVÁ – Foto: Gabriel ŠIKÚR, redakcia, internet

V obci Betliar na priechod budovy obecného úradu je umiestnená pamätná tabuľa významnému rodákovi, slávnemu husľovému virtuóзовi Jurajovi KAZAMEKovi (1882 – 1956). Dnes už málokto pozná toto meno. V prvej polovici 20. storočia ho však poznala celá Európa, ba aj Amerika. Na mieste rodného domu slávneho huslistu stojí dnes budova penziónu Barónka – niekdajší dom podnikateľa Aloisa Šebľa, na poschodí ktorého bola kedysi sála na kultúrne podujatia. Práve tam sa 26. augusta 1934 uskutočnil koncert usporiadaný miestnym odborom Matice slovenskej, ktorý Juraj Kazamek venoval svojim rodákom.

Repertoár pozostával z ôsmich skladieb rozličných autorov, medzi ktorými nechýbali také mená ako Paganini, Smetana a Beethoven. Koncert mal veľký úspech a mimoriadne pochvalne sa o ňom vyjadril aj regionálny týždenník Šafárikov kraj, ktorý viackrát informoval aj o niekoľkotýždňovom pobyte Kazameka v rodnej obci.

■ ŠAFÁRIKOV KRAJ

Z tohto zdroja sa dozvedáme aj o ďalších dvoch koncertoch, na ktorých Juraj Kazamek predviedol svoje umenie: 9. septembra 1934 to bol koncert v sále papierne v Slavošovciach a 16. septembra vo veľkej sále radnice v Rožňave. Ako sa píše v novinových správach, všade to bol obrovský úspech a nadšenie vďačného publika, ktoré ocenilo nielen umenie sólistu, ale aj klavírny sprievod v podaní vynikajúcej klaviristky pani Šarloty Šikúrovej z Rožňavy, ktorá Kazameka sprevádzala na všetkých domácich koncertoch.

Aj tento príspevok pre Slovenské národné noviny vznikol vlastne vďaka zachovaným fotografiám, ktoré dokumentujú túto umeleckú spoluprácu. Ako spomienku na svoju starú mamu ich uchováva dlhé roky Gabriel Šikúr z Rožňavy, ktorý nám ich láskavo zapožičal na dokreslenie črty o tomto vynikajúcom muzikantovi.

■ ABY NEOSTAL ZABUDNUTÝ

Spomienka na tohto vynikajúceho umelca na dlhé desaťročia upadla do zabudnutia. Vzkriesil ju až v roku 1991 ďalší betliarsky rodák, amatérsky historik Ján Schlosár, ktorý zhromaždil všetky dostupné údaje o umelcovi do brožúrky s názvom Z baníka virtuóзов Juraj Kazamek z Betliara (1882 – 1956), ktorú v roku 1992 vydal Obecný úrad v Betliari pri príležitosti sto desiateho výročia jeho narodenia. Je to mimoriadne zaujímavé čítanie, ktoré odporúčame každému milovníkovi hudby.

Juraj Kazamek sa narodil 28.

februára 1882 v Betliari v rodine chudobného kováča. Ako deväťročný odišiel z rodnej obce s rodičmi do Pittsburghu v USA, kde pracoval s otcom v uhoľnej bani, aby pomohol rodičom vychovať troch mladších súrodencov. Vo voľnom čase sa venoval hre na husliach pod vedením



Huslista J. KAZAMEK v USA v roku 1934.

miestnych učiteľov. Túto záľubu si priniesol ešte z domova, kde už ako dieťa dostal šťastnou náhodou prvé husličky. Po piatich rokoch práce v bani sa začína venovať výlučne hudbe a vystupuje s baníckou kapelou v Johnstowne v Pensylvánii, kam sa rodina presťahovala. V roku 1900 sa oženil s dcérou svojho učiteľa Johna Millera a o rok nato začína študovať na Národnom konzervatóriu v New Yorku husľovú hru a hudobnú teóriu. Po deviatich rokoch štúdia zostáva v New Yorku, kde pôsobí medzi krajanmi a usporadúva koncerty. V ďalších rokoch absolvuje koncerty v USA, Londýne, Paríži, Amsterdame, Berlíne i Prahe.

■ NOVÁ KAPELA

Počas prvej svetovej vojny dobrovoľne vstúpil do americkej armády v Európe, slúžil vo Francúzsku a na Rýne. Je huslistom v stočlenom orchestri americkej armády, neskôr jeho dirigentom. Po vojne sa

vracia do vlasti a koncertuje na rôznych miestach Slovenska; dokonca je hosťom prezidenta Masaryka v Topoľčiankach.

V tom čase sa viac venuje aj komponovaniu, a to najmä na motívy slovenských ľudových piesní. V roku 1929 opäť kon-



Husľový virtuóзов Juraj KAZAMEK so svojimi najbližšími rodinnými príslušníkmi.

nevrátil k rodine do USA, opúšťa ju a natrvalo sa usadzuje v Koblenzi v Nemecku, kde zakladá novú osemdesiatčlennú kapelu, s ktorou koncertuje po celej Európe, v roku 1921 i v Bratislave.

Počas krátkého pobytu a koncertovania vo Francúzsku študuje dirigovanie, inštrumentáciu a harmóniu u tamojších významných profesorov. V roku 1923 vystupuje z armády a absolvuje umelecké turné po Francúzsku, Švajčiarsku a Nemecku, počas ktorého sa opäť zdokonaľuje v husľovej hre u svojich bývalých profesorov. Štúdiá končí u slávneho českého profesora Otakara Ševčíka v Pisku. V roku 1926 sa prvýkrát

certuje v Bratislave a v roku 1932 hrá s veľkým úspechom v Berlíne Mendelsohnov husľový koncert, čím sa splnila jeho túžba z detských rokov. O dva roky nato koncertuje v bratislavskom rozhlasu a rodnom Gemeri, kam sa túžil raz vrátiť, čo sa mu však nepodarilo. Ako profesor hudby a koncertný majster v Koblenzi bol počas druhej svetovej vojny prenasledovaný nacistami a dostal sa do koncentračného tábora, odkiaľ ho oslobodila americká armáda. Tieto útrapy podlomili jeho zdravie a mali neblahý vplyv aj na jeho telesnú schránku (je o ňom známe, že bol vegetarián), takže už po vojne



Najprv baník – potom vynikajúci huslista.

nemal dostatok síl, aby sa vrátil do rodiska. Zomrel v Koblenzi 26. júla 1956, kde je aj pochovaný.

Na pani Šikúrovú mám aj osobnú spomienku. Spája sa hodinami baletu, ktoré som navštevovala ako žiačka základnej školy. Naše tanečné cvičenia a následné vystúpenia sprevádzala na klavíri vždy pani Šarlota už ako dôchodkyňa. Vlastne vďaka jej brilantnej klavírnej hre som si už v detstve zapamätala mnohé významné klavírne skladby a vybudovala vzťah k vážnej hudbe.

A čo sa týka Juraja Kazameka, jeho meno poznám tiež od detstva. Často ho spomínal môj otec, ktorý sa už ako mladý chlapec učil hrať na husliach počas jeho pobytu.

■ KONCERT V ROŽŇAVE

V polovici septembra tohto roku uplynie presne osemdesiat rokov od koncertu Juraja Kazameka v Rožňave. A vďaka zachovaným fotografiám si pri tomto výročí pripomíname aj umenie nadanej rožňavskej klaviristky Šarloty Šikúrovej, ktorú s týmto umelcom spájala nielen hudba, ale podľa zachovanej korešpondencie aj osobné priateľstvo.

Je potešiteľné, že tradícia výchovy nadaných klaviristov je v Rožňave stále na vysokej úrovni zásluhou hudobných pedagógov tuncajšej základnej umeleckej školy. Bol by to hold umeniu ich bývalej kolegyne klaviristky a betliarskeho husľového virtuóзова, keby raz mohla táto škola pripraviť koncert na ich počesť. Možno aj s rovnakým repertoárom, aký bol prednesený 16. septembra 1934 v Rožňave.

Autorka je historička umenia.

Od narodenia biskupa Andreja ŠKRÁBIKA uplynulo stotridsaťpäť rokov

Bránil cirkev pred tlakom komunistov

Andrej ŠKRÁBIK sa narodil 13. mája 1882 v Rajci. Študoval na gymnáziu v Žiline a Nitre. Ako nadaného bohoslovca ho vtedajší nitriansky biskup Imrich Bende poslal študovať do Centrálného seminára v Budapešti. V roku 1903 absolvoval v Budapešti štúdium teológie.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Andreja Škrábika vysvätili za kňaza v roku 1904. Pôbil potom v Nitrianskej diecéze. V roku 1905 sa stal aktuárom biskupskej kancelárie v Nitre. O rok neskôr začal pracovať ako biskupský ceremoniár u pomocného biskupa Viliama Batthányho, od roku 1921 u biskupa Dr. Karola Kmetka. Od roku 1917 pôbil ako profesor fundamentálnej teológie.

V roku 1935 vymenovali A. Škrábika za generálneho vikára. Pápež Pius XII. ho o štyri roky na to vymenoval za nitrianskeho biskupa koadjútora. Biskupskú vysviacku prijal v Nitrianskej katedrále 17. septembra 1939 z rúk biskupa Kmetka. Už takmer šesťdesiatročný prišiel Andrej Škrábik do Banskej Bystrice, kam ho v roku 1941 určil pápež Pius XII. ako biskupa koadjútora pre slabnúceho Mariána Blahu.

■ NOVATORSKÉ NÁZORY

Rozdiely oproti Nitre badal v tom, že vo farnostiach žili veriaci



Cirkevný hodnostár Andrej ŠKRÁBIK.

v diaspóre s evanjelikmi, iní boli pod vplyvom komunizmu otvorene proti cirkvi. Cirkevné majetky boli zadlžené a kňazský seminár bol na



Biskup Andrej ŠKRÁBIK vynikal skromnosťou a filantropiou k ľuďom.

tom najhoršie. Škrábikove názory na vzťahy medzi biskupom a ľudom, pohľad na laický apoštolát a poslanie laikov boli na ten čas novatorské.

Tým splnil požiadavku Svätej stolice. Od augusta 1943 viedol diecézu v ťažkom období druhej svetovej vojny i Slovenského národného

Svojou skromnosťou a dobrosrdečnosťou si čoskoro získal dôveru kňazov i veriacich diecézy. Hneď začal opravovať biskupskú kúriu v Banskej Bystrici, ktorá dovtedy bola prenajatá banke. Andrej Škrábik už koncom roka 1941 presťahoval biskupský úrad zo Svätého Kríža nad Hronom (dnešný Žiar nad Hronom) do Banskej Bystrice a tiež skonsolidoval pomery v diecéznom seminári.

povstania. Spolu s veriacimi prežíval hrôzy vojny i povstania, počas ktorého nevahal podať pomocnú ruku všetkým bez rozdielu. Pomáhal prenasledovaným a ťažko znášal odsun po nemecky hovoriacich členov diecézy do zahraničia po roku 1945.

Po komunistickom prevrate vo februári 1948 s veriacimi prežíval útoky na cirkev. S bolestnou úzkosťou pozoroval nástup totalitnej komunistickej moci i neustále okliešťovanie práv cirkvi. Všetky jeho protesty proti bezpráviu boli bezvýsledné. Za svoje kritické postoje ku komunistickej ideológii ho postavili pred súd ako vlastizradcu. Iba smrť v roku 1950 ho uchránila pred utrpením, ktoré mu hrozilo od totalitného štátu.

Mons. ThDr. Andrej Škrábik zomrel 8. januára 1950. Je pochovaný v mestskom cintoríne v Banskej Bystrici v jednoduchom radovom hrobe. Krátko po jeho smrti sa začal totalný boj ateistického režimu proti cirkvi a jej predstaviteľom na Slovensku. Po jeho smrti bola diecéza bez biskupa dvadsaťtri rokov.

Od roku 1994 je podľa neho v meste Rajec pomenované Námestie Andreja Škrábika, do ktorého spadajú aj cirkevné školy, základná a stredná. Osemročné Gymnázium Andreja Škrábika nesie meno slávneho rajeckého rodáka a cirkevného hodnostára.

Na cintoríne v Monte del Grappa pribudla pamätná tabuľa padlým Slovákom

Padlým v bojoch na povestnej Piave

Stanislav BAJANÍK – Foto: Viera D. Tapalagová

Krajanské múzeum Matice slovenskej popri viacerých pamätných tabuliach v slovenskom svete po roku 1990 pomohlo zabezpečiť a v roku 2008 odhaliť pamätnú tabuľu Slovákom, ktorí bojovali a padli v prvej svetovej vojne 1914 – 1918 na talianskom fronte. V spolupráci s agentúrou Allegra ju MS osadila na radnici v meste Ponte di Piava neďaleko Udine; o dva roky neskôr v spolupráci s Veľvyslanectvom SR v Ríme bola odhalená tabuľa na Vojenskom cintoríne v mestečku Follina pod Dolomitmi – obe neďaleko povestných piavských bojov.



Delegácia na čele s matičiarom S. Bajanikom s vencom v národných farbách a talianska čestná stráž.

Darcom oboch tabulí bolo Kamenárstvo Bartoš a Pucovský z Báčskeho Petrovca v Srbsku, ktorých predkovia ako Slováci tam padli tiež. Zo známejších osobností tu bojoval aj Jozef Ciger Hronský, ktorému matičiari osadili pamätnú tabuľu na pamiatku jeho „vyhnanecného pobytu“ neďaleko Ríma v roku 1945. Mnohým bojovníkom v prvej svetovej vojne v rokoch 1914 – 1915 pomáhal ako poľný kurát neskorší prvý slovenský prezident Jozef Tiso. Pamätné tabule od MS sú venované sv. Cyrilovi a Metodovi

na Bazilike v Ravenne v roku 2013 a v Chráme sv. Petra v Benátkach.

■ PRŠŤ Z IVANKY

Predveľkonočný čas v Taliansku patril t. r. aj ďalšej historickej udalosti – 11. apríla 2017 Ministerstvo vnútra SR, Veľvyslanectvo SR v Ríme s talianskymi partnermi a legionári zabezpečili odhalenie ďalšej pamätnej tabule Slovákom padlým v prvej svetovej vojne v interiéri kasárni na veľkolepom monumentálnom cintoríne v talianskom vysokohorskom alpskom pro-



Memoriálny komplex Monte del Grappa.

stredí na cintoríne Monte del Grappa (výška 1778 metrov), neďaleko mesta Vicenza. Na podujatí sa zúčastnila aj nešťatná delegácia zo Slovenska, vedená pisateľom týchto riadkov, vyslaná Združením slovenskej vzájomnosti, Svetovým združením Slovákov v zahraničí, Dedičstvom otcov, s. r. o., samozrejme s vedomím vedenia Matice slovenskej, ktorá po roku 1990 tento cyklus začala.

■ VYSOKÁ ÚROVEŇ

Podujatie rámcovala vysoká protokolárna úroveň – legionári,

alpinisti, starostovia, primátori, hodnostári, miestni Taliani i tam žijúci Slováci vrelo ocenili tento akt. Vyzdvihli organizátorov a do istej miery aj náš vstup: spoločný ďakovný veniec sprevádzala staroregrútska rozlúčková pieseň z prvej svetovej vojny Kamaráti bratia... No čo je najpodstatnejšie – naša delegácia priniesla pršť zeme z miesta pádu M. R. Štefánika a jeho talianskeho sprievodu priamo z Ivanky pri Dunaji, ktorú

sme ako spoločný dar všetkých uvedených slovenských zložiek položili a rozsypali na počesť padlých vojakov, najmä Slovákov, priamo na oltári Sakrária tohto unikátneho monumentu.

Naopak, pršť zeme od Piavy a voda z rieky Piavy bola súčasťou aj jubilejného 25. ročníka Vlasteneckej pochôdzky po slovenskom juhu na trase štefánikovských pomníkov Dunajská Lužná – Samorín – Ivanka pri Dunaji pri mohyle hrdinov a martýrov priamo v Ivanke.

MATIČNÉ DEPEŠE

Spomienka na Koniarka

Ján Koniarek je zakladateľskou osobnosťou slovenského sochárstva. Bol „dvorným sochárom“ Andreja Hlinku, pre Trnavu, kde dlhodobo žil, vytvoril pomník padlých v prvej svetovej vojne, pomníky Antona Bernoláka a Milana Rastislava Štefánika, v Martine rozmerný reliéf Memorandové zhromaždenie... S akademickým sochárom Jánom Koniarkom, nositeľom Národnej ceny, sa slovenská kultúrna verejnosť rozlúčila pred šesťdesiatimi rokmi. Spomienkové stretnutie na tohto veľkého slovenského umelca sa uskutočnilo v deň výročia úmrtia vo štvrtok 4. mája pri umelcovom hrobe na cintoríne na Ulici Terézie Vansovej v Trnave.

(bch)

Párnica Melicherčíkovi

Pri príležitosti stého výročia narodenia významného slovenského etnografa a folkloristu Andreja Melicherčíka sa v sobotu 29. apríla uskutočnilo aj v Párnici spomienkové podujatie na tohto činníka. Začalo sa odhalením pamätnej tabule rodákovi v obecnom múzeu. O jeho živote a diele hovoril A. Maňovčík zo Slovenskej národnej knižnice v Martine. Jeho dielo priblížila aj výstava dokumentov. Program obohatil detský folklórny súbor Sajdáčik a skupina Párnican.

(az)

Na námestí aj v kine

Dom Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi v spolupráci s Miestnym odborom MS v Levoči v rámci hlavných aktivít MS na rok 2017 pozývajú matičnú i občiansku verejnosť na spomienkovú slávnosť pri príležitosti dvojstého výročia narodenia J. M. Hurbana s názvom Kohlwald – J. M. Hurban na východnom Slovensku. Slávnosť sa uskutoční 14. júna 2017 od 10. hodiny pri soche Ľudovíta Štúra na Námestí Majstra Pavla v Levoči. Druhá časť podujatia potom bude v levočskej kinosále.

Maliarka Oravy

Maliarka Mária Medvecká (1914 – 1987) spojila svoj život a dielo s rázovitým regiónom Slovenska – Oravou. Stála expozícia maliarkinho diela je inštalovaná v klasicistickej kúrii z 19. storočia v Tvrdošíne-Medvedzi, kde dolnokubínska Oravská galéria vystavuje jej dvestošesťdesiatšesť olejomalieb a kresieb, ktoré poskytujú obraz o vývojových etapách a žánrových okruhoch tvorby tejto zemitej umelkyne, od úmrtia ktorej 23. apríla t. r. uplynulo tridsať rokov. Tohtoročnú sezónu v Galérii Márie Medveckej otvorili 19. apríla a jej diela si tu môžu návštevníci pozrieť do 1. októbra počas celého týždňa bezplatne od 10. do 16. hodiny okrem pondelka.

(se)

Vlkolínec sa teší záujmu turistov

Text a foto: Tibor ŠULA

Cestovnému ruchu v regióne dolného Liptova sa vlni darilo. Potvrzuje sa tak stúpajúci záujem o Ružomberok a okolie, ako aj o všetky atrakcie, možnosti a prírodné krásy, ktoré tento kút Slovenska ponúka.

Dôkazom toho je aj veľmi potešiteľná skutočnosť, že do osady Vlkolínec, ktorá je súčasťou svetového dedičstva UNESCO, prišlo vlni pravdepodobne najviac návštevníkov v histórii, čo ako fakt uviedol Martin Hromada, vedúci oddelenia regionálnej politiky Mestského úradu v Ružomberku. Podľa údajov ružomerskej radnice prišlo vlni do Vlkolínce 58 679 platiacich návštevníkov. „A to ešte odhadujeme, že ďalších približne pätnásťtisíc ľudí zavítalo do osady bezplatne,“ doplnil



Malebné drevenice pod vrchom Sidorovo.

M. Hromada. Pravidelne má osada Vlkolínec najvyššiu návštevnosť najmä v letných mesiacoch, čo sice môže byť pre domácich menej kom-

fortné, no na druhej strane „už aj oni pochopili benefity z rozvoja turizmu a návštevnosti“.

Vlkolínec podľa slov Martina Hromadu po dobudovaní všetkých služieb, najmä celoročného WC, občerstvenia, samostatného priestoru pre rôzne podujatia, parkoviška, prístupovej cesty, dopravného (kyvadlového) systému, môže absorbovať aj dvoj-, možno aj trojnásobok ľudí počas roka. „Ale to je ďaleký výhľad,“ dodal M. Hromada.



Muzika „na námestí“ Vlkolínce.

Študenti mesta Spišská Nová Ves sa dotkli stredoveku

Spoznávali minulosť svojho mesta

Text a foto: Jana PROCHOTSKÁ

Mesto Spišská Nová Ves v tomto roku žije 750. výročím prvej písomnej zmienky. Tamojší agilní matičiari pripravili trojročný projekt na roky 2016 – 2018, ktorým chcú priblížiť históriu mesta rôznymi formami vzdelávania. Za manuál si vzali Miľníky histórie mesta Spišská Nová Ves autorky R. Kormošovej.

V minulom roku PhDr. M. Soják, Ph.D., priblížil študentom archeologický výskum a poznatky o osídľovaní mesta. Ponúkol im aj návštevu archeologického výskumu pod Modrým vrchom na pravej strane cesty do Harichoviec. Súťaž Naše mesto potvrdila, že študenti gymnázií Javorová, Školská ulica i Š. Mišíka, Technická i Hotelová akadémia aj Stredná priemyselná škola drevárska sa pripravili a tematický kvíz bravúrne zvládli. Tento rok začali spišskonovoveskí študenti prípravou prezentácie stredoveku. V utorok 25. apríla v Dome MS za prítomnosti riaditeľa Mgr. R. Zachera, Ph.D., odprezentovali šesť tém.



Riaditeľ D MS R. ZACHER počas prednášky o miľníkoch dejín Spišskej Novej Vsi.



Boli to Provincie spišských miest, Samospráva, Symboly, Prvé bankské práva mesta, Život mesta počas zálohu, Rozvoj remesiel a cechov. Ich odborné znalosti vyzdvihol aj predseda Spišského dejepisného spolku PhDr. F. Žifčák. Jeho prítomnosť a odborná garancia študentom priniesli veľkú motiváciu pri príprave poznávania ďalších rokov histórie mesta a účasti na súťaži Naše mesto. Vo svojich otázkach i v diskusií potvrdili, že vítajú takúto formu vzdelávania a tešia sa zo stretnutí s osobnosťami Spiša. Na podujatí sa zúčastnili aj samotní matičiari mesta.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej



Čankajšek
a Tiso

Každé porovnanie pokrívka. Ale doba si aj krkolomné porovnanie priam žiada. A tak postavme vedľa seba dvoch mužov, ktorí sa narodili v jednom roku a v jednom mesiaci – Čankajšek 31. októbra 1887, Jozef Tiso 13. októbra 1887. A obaja aj umreli v tom istom mesiaci – v apríli. Ibaže Čankajšek 5. apríla 1975 vo veku osemdesiatšesť rokov na zápal pľúc a Jozef Tiso 18. apríla 1947 vo veku šesťdesiat rokov bol popravený.

Čankajšek bol jedným zo zakladajúcich členov Kuomintang, Jozef Tiso sa zúčastnil na založení (obnovení) Slovenskej ľudovej strany v Žiline v decembri 1918. Po Sunjatsenovej smrti (v roku 1925) nastúpil Čankajšek na čelo Kuomintangu; Tiso po Hlinkovej smrti (1938) sa ocitol na čele ľudovej strany. Čankajšek sa v roku 1927 rozhodol očistiť stranu od komunistov, nečakane ich napadol a počas Šanghajského masakru tisíce z nich zabil. O rok sa stal prezidentom Číny. V občianskej vojne po druhej svetovej vojne ťahal Čankajšek za kratší koniec ako Mao Ce-tung a po tom, ako ho komunisti obklúčili v Čcheng-tu, odletel 10. decembra 1949 na ostrov Taiwan, kde bol hlavou štátu až do smrti. Dnes má Čankajšek v ľudovej Číne, v ktorej vládnu jeho odporcovia komunisti, ktorých zabíjal, svoje múzeum v škole, ktorú zakladal a podporoval.

Jozef Tiso bol v roku 1938 pri vyhlásení autonómie Slovenska a v roku 1939 sa stal prezidentom Slovenskej republiky. Počas jeho vlády bola komunistická strana zakázaná, ale Tiso nepodpisal ani jeden rozsudok smrti nad žiadnym komunistom. Tak mi osobne tvrdil posledný šéf federálnych protifašistických bojovníkov František Mišeja a dodal: „Až keď sme prebrali my komunisti moc, začali sme sa vešať.“

V demokratickej Slovenskej republike nemá Jozef Tiso nijaké múzeum, a dokonca aj pamätnú tabuľu na škole – učiteľskom ústave v Bánovciach, ktorý zakladal a podporoval, museli začiatkom deväťdesiatych rokov zvesiť. A vedeckú konferenciu konanú pri príležitosti sedemdesiateho výročia jeho popravy verejne odsúdil veľvyslanec istého štátu.

Zaiste, každé porovnanie pokrívka. Predsa však, vo veľkej a „nedemokratickej“ Číne netaja, že žil a bol prezidentom „akýsi“ Čankajšek. Na malom a demokratickom Slovensku povedať, že žil a bol prezidentom „akýsi“ Tiso, je prinajmenšom podozrivé a možno aj nebezpečné. Je to naozaj len o veľkosti štátov?

Festival Rómska pieseň 2017 v Košiciach mal veľmi dobrú úroveň Ukázali veľa talentu i typický temperament

Text a foto: Jozef BEŇADOVSKÝ

Do priestorov Vysoké školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety na Požiarnickej 1 v Košiciach prišlo na siedmy ročník festivalu Rómska pieseň 27. apríla tohto roku osemdesiat rómskych speváckych nádejí z Košického a Prešovského kraja, speváčky a speváci od Budkoviec až po Prakovce, ktorých výkony hodnotili dve profesionálne poroty – pre súťažiacie dievčatá v zložení: predsedníčka MgA. Radana Weidlichová a členky Mgr. Zuzana Fetyková a PaedDr. Františka Kováčová; pre chlapcov: predseda Lubomír Glovacký a členovia Mgr. Štefan Čurilla a Mgr. Blažena Marcinová.

Po neľahkom rozhodovaní porotcovia v kategórii dievčat určili toto poradie: prvé miesto – Diana Polyaková, ZŠ Ludmily Podjavorinskej 1, Luník IX., a Vlasta Durašková, ZŠ Kecerovce; druhé miesto – Viktória Gézová, ZŠ Ludmily Podjavorinskej 1, Luník IX.; a Anna Miková, ZŠ Kecerovce; tretie miesto – Vanesa Geciová, ZŠ Júlie Bilčíkovej, Budkovce; Slavomíra Žigová, ZŠ Medzev. Aj v kategórii chlapcov bola na stupňoch pre víťazov tlačienka. Prvé miesto získali Franco Bugyi, ZŠ Medzev; a duo Igor Gáži a Vladimír Horváth zo ZŠ Ludmily Podjavorinskej 1, Luník IX. Druhé miesto patrilo Alešovi Bugyimu zo ZŠ Medzev a duetu Ondrej Jano a Jozef Jano, ZŠ Jarmonočná 96, Ždaňa. Ďalšie priečky obsadili Samuel Zupko, ZŠ Jarmonočná 96, Ždaňa, a Michal Čisárz zo ZŠ Mládežnícka 3, Košice-Šaca.

Ceny pre víťazov venovali primátor mesta Košice Richard Raši, predseda Matice slovenskej Marián Tkáč, správca MS a šéfredaktor Slovenských národných novín Maroš Smolec, exmi-



Úspešní účastníci krajského matičného festivalu Rómska pieseň 2017 v Košiciach.

nister školstva a poslanec NR SR Dušan Čaplovič, generálny riaditeľ Lynx, s. r. o., Košice Ing. Róbert Kollár a zakladateľ festivalu František Mrva.

Podakovanie organizátorov patrí starostovi Mestskej časti Košice-Luník XI. Bc. Marcelovi Šaňovi za bohaté občerstvenie pre všetkých účastníkov vrátane učiteľov, ktorí deti sprevádzali. Vďaka si zaslúži aj vedenie detašovaného pracoviska Vyso-

kej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety a košické Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, ktoré sa nemalým dielom pričínili o to, že všetci účastníci festivalu odchádzali z Košíc veľmi spokojní a už teraz sa tešia na ôsmy ročník festivalu. Na podujatí nechýbala RTVS – štúdio Košice, ktorá odvysielala z tejto veľkej matičnej parády vo svojich spravodajských reláciách zaujímavú reportáž.

Nová kniha Margity Ivaničkovej je o symbióze so zvieratami S tromi psami za päťami

Text a foto: Jana POLÁKOVÁ

Spisovateľku Margitu Ivaničkovú, rodáčku z Trenčína, vníma kultúrna verejnosť ako poetku, autorku kníh pre deti a mládež, korešpondentku Literárneho týždenníka a tajomníčku Trenčianskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov. Treba však pripomenúť aj jej angažovanie sa v matičnej práci a vo funkciách. Vyštudovala Vysokú školu ekonomickú, ale vzťah k písaniu a literatúre si niesla v sebe od študentských rokov. Prvé básne publikovala v stredoškolských literárnych časopisoch, neskôr v Literárnom týždenníku, Slovenských pohľadoch, Slovenských národných novinách, Slovenskom rozhlase a mesačníku pre mladú literatúru Dotyky.



Spisovateľka Margita IVANIČKOVÁ (v strede) predstavila novú knihu pre deti.

Debutovala básnickou zbierkou Všetkým dňom stvorenia. Jej druhá zbierka pre dospelých je Fotosyndéca, ktorou demonštruje presvedčenie, že rodina je podstatou života slovenského spoločenstva. Od začiatku ju priťahovala aj tvorba pre deti a mládež. Im venovala verše v knihe Aj v rozprávke je to tak a najmladším čitateľom knižku Pyžamkáči. Z podobného inšpiračného súdka je aj kniha rozprávok Kamienka a viťuz.

Spisovateľka miluje prírodu a zvieratá a veľmi dobre im rozumie. Z týchto pravív sa zrodila kniha S tromi psami za päťami s podtitulom Zvieratá vedú o nás viac, ako si myslíme. Knihu výstižnými a neopakovateľnými ilustráciami doslova vyšperkoval akademický maliar Juraj Oravec. Prezentácia tejto nevšednej knihy, určenej nielen mladým ľuďom, ale aj ich rodičom a dospelým, sa uskutočnila 19. apríla v spoločenskej miestnosti Verejnej knižnice Michala

Rešetku v Trenčíne, kde prítomných srdečne privítala jej riaditeľka Ing. Gabriela Krokvičková. Napriek aprílovému upršanému počasiu sa stretli známi a rodina spisovateľky, bývalí kolegovia, členovia Literárneho klubu Omega, členovia MO MS v Trenčíne. Pozvanie prijal čestný predseda Spolku slovenských spisovateľov Jaroslav Rezník, ktorý spolu riaditeľkou knižnice G. Krokvičkovou zaželeli knihu, posypanej granulami, úspešný vstup medzi čitateľov. Skúsená moderátorka, dlhoročná pedagogička Mgr. Nora Hlubinová navrhla a prítomní, čo knihu čítali, sa pripojili, že kniha S tromi psami za päťami, ktorá má nenásilne a prirodzene prebudiť v mladých ľuďoch úprimný vzťah k prírode a cit lásky ku všetkému živému, by mala byť odporúčaná školám medzi titulmi mimochádzajúcej literatúry. Tento vzťah má zostať prirodzený a trvalý, nepretrúšaný nástrahami súčasných technológií.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, sme radi, že aj v tomto roku vás naša redakčná kvízová hra zaujíma a prichádza na ňu stále viac ohlasov v podobe vašich odpovedí. V desiatom čísle SNN sme sa pýtali, kedy vznikla naša prvá Slovenská republika. Z mnohých správnych odpovedí sme pochopili, že vás dejiny našej vlasti zaujímajú a všelijakí ich zištní falzifikátori vás nedokážu pomýliť. Naša prvá Slovenská republika vznikla 14. marca 1939. Správne odpovedali Lubomír Hradský, Ružomberok; Jozef Juraško, Podolínec; Nina Eliášová, Bratislava.

• Prvomájové oslavy sa v nedávnych desaťročiach vnímali ako oslava práce. Propaganda minulého režimu ich pôvodný zmysel zredukovala na stránicu demonštráciu svojich zásluh. Ktorá skutočná udalosť v zámorí však bola podnetom na slávenie tohto dňa?

(red)

PRIPOMÍNAME SI

13. mája

– tristo rokov od narodenia osvietenskej panovníčky rakúsko-uhorskej monarchie Márie Terézie (1717 – 1780); na tróne bola od roku 1740

– pred sto tridsiatimi piatimi rokmi sa narodil Andrej Škrábik (1882 – 1950), katolícky biskup a spisovateľ, po roku 1913 predseda Matice slovenskej

– historik, spisovateľ, scenárista a vydavateľ Pavel Dvořák, nositeľ národnej ceny za literatúru faktu, má osemdesiat

14. mája

– pred sto desiatimi rokmi (1907) začalo v Bratislave premietat prvé stále kino Fidélio, po roku 1945 premenované na Hviezda

15. mája

– stoosemdesiat rokov, čo sa na Slovensku konala prvá súťaž Miss; v Trstíne v roku 1837 na slávnosti Ružovej panny sa volilo najkrajšie dievča z farnosti

– pred sto desiatimi rokmi sa narodil františkánsky mních Všeľad Gajdoš (1907 – 1978), literárny vedec, po februári 1948 odsúdený na dlhoročné nútené práce

– sto rokov od smrti matičiara a známeho zbormajstra Samuela Šipku (1827 – 1917)

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel esejista, básnik a prekladateľ Ivan Kupec (1922 – 1997)

16. mája

– stosedemdesiat rokov od narodenia autora historických románov a zberateľa ľudovej slovesnosti ev. kňaza Pavla Beblavého (1847 – 1910)

17. mája

– šesťstodeväťdesiat rokov, čo nastal veľký rozvoj slovenského baníctva, keď kráľ Karol I. Róbert vydal na tie časy prevrátny zákon o dolovaní (1327)

– dvadsať rokov, čo zomrel profesor práva Karol Plank (1927 – 1997); už desať rokov udeľuje časopis Justičná revue Cenu Karola Planka za najlepšie súdne rozhodnutie roka, na Právnickej fakulte UK je Súdna sieň Karola Planka

– pred päťnástimi rokmi zomrel legendárny futbalista Ladislav Kubala (1927 – 2002); začal hrať v maďarskej lige ako päťnásťročný (rodičia v tom čase bývali v Maďarsku), po vojne hral za Slovan, sedemkrát reprezentoval ČSR, preslávil sa v Barcelone

– pred desiatimi rokmi zomrel žalobca predstaviteľov prvej Slovenskej republiky Anton Raša (1911 – 2007)

18. mája

– sto päťnásť rokov od smrti slovenského gynekológa profesora Lekárskej fakulty v Budapešti Teodora Kežmarského (1842 – 1902)

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil literárny vedec, editor, prekladateľ a diplomat Vasil Choma; v roku 1983 sa mu podarilo vyslobodiť šesťdesiatšesť našich občanov zajatých v Angole

– herečka Emília Vášáryová má významné životné jubileum

19. mája

– stošesťdesiatpäť rokov čo sa na Orave narodil Blažej Bulla (1852 – 1919), významný architekt 19. storočia, staviteľ mnohých kostolov a verejných budov, o. i. Národného domu v Martine

(jč)



vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.